

vpl. Pyhäjärvi

Keskiviikko 19. lokakuuta 2016

Pyhäjärveläisyyden vaalija – Karjalan puolustaja

N:o 10 61. vuosikerta

Lahjoitusmaatalonpoikien patsas paljastettiin 80 vuotta sitten

Pyhäjärven lahjoitusmaatalonpoikien patsas paljastettiin marraskuussa 1936. Muistomerkki kuvassa syyskuussa 2016. Kuvat: Yrjö S. Kaasalainen.

SIVU 6.

Sukututkijoiden tapahtumassa oli tuhansia osanottajia mukana

Menneiden sukupolvien vaiheet kiinnostavat ja niistä on nykyään saatavana paljon tietoa mm. dna-testien avulla. Näitä aiheita käsiteltiin Vantaalla jo. 17. kertaa järjestetyssä Kuulutko sukuuni -tapahtumassa.

Kuvassa Suvannon seudun sukututkijoiden osastolla pyhäjärveläisjuurinen Kauko Hinkkanen (vas.) sekä rautulais- ja sakolalais- ja -juurisista suvuistaan tapahtumavieraille kertoneet Raimo Tuimala ja Pirkko Peltonen. Kuva: Kaarina Pärssinen.

SIVU 3

Syksyn matkalla Pyhäjärven maisemissa Antero Pärssinen. SIVU 7.

Onnenkantamoisia käsityönäyttelyssä

Anja Leinon akvarelli Varis ja ryijyteknikalla valmistettu Särkynyt sydän. Kuva: Kaarina Pärssinen.

SIVU 5.

19. lokakuuta 2016

Syksy saa

Jälleen on koittanut se aikavuodesta, jolloin on vuoden sato korjattu. Luonto on ollut anteliaalla päällä, mustikkasato vallan ylenpalttinen, ainakin täällä meillä päin Suomea, mättäät sinisenä marjaa, odottamassa poimijaa, oli hän sitten suomalainen tai kaukomailta tullut, tyhjin astioin ei tarvinnut metsästä kotiin lähteä. Vaapukkaa, joksi meillä sanottiin vadelmaa, hakkuuaukoilla ja metsäteiden varsilla runsain mitoin, marjat ovat olleet tosi puhtaita ja madottomia, mikä on ihmetyttänyt pientä marjastajaa ja vähän isompaakin.

Samoin puolukkaa on mättäät pullollaan, hillotarpeet äkkiä poimittu, helppo keitellä talven tuiskuissa puuroa, kun on tarpeet, mistä keitellä.

Kuka sienistä pitää, niitäkin on paikoitellen mukavasti, keltavahveroa, eli kanttarellia, keltaisina laikkuina. Nämä sienet ovat siitä mukavia kerätä, kun niissä ei ole matoja, niin jää putsaus pienemmälle. Samaa sukua oleva, korpikuusikoissa kasva-va suppilovahvero, on helppo kerätä. Yhden kun löytää, niin huomaa, että niitähän on joka puolella ja jalan alle on jäänyt komeimmat yksilöt. Kuivattuna vahverot ovat vallan mainioita, antamassa vaikka lihapulliin oman makunsa. Unohtaa ei myöskään voi rouskuja, niistä saa ryöppäyksen jälkeen hyvää suolasientä, myös pannulla paistettuna ne ovat maittavaa, suussa sulavaa luomuruokaa.

Vuodesta toiseen ihmettelen, millä voimalla puutarhassa olevat omenapuut jaksavat kasvattaa sellaisen omenamäärän, vaikka eivät ole saaneet min-käänlaista lannoitusta, niitä saa kauha kaupalla

kantaa metsään, peurojen ruoaksi. Omenaa on puristettu litrakaupalla tuoremehuksi, mikä onkin tosi maukasta mehua, myös siitä saa hiukan jalostamalla raikasta seurustelujuomaa illanistujaisiin.

Puutarhan muut, kuten viinimarjapensaat, kantoivat oksillansa marjaa mukavasti. Mehukeitin ei ole saanut kunnolla levätä, hommia on riittänyt.

Metsässä korjuuaika jatkuu, erämiehet ja -naiset kulkevat eräpoluilla, toiset ilman koiraa, jänismiehet taas koiran kanssa, kuuntelevat koiran ajoa istuen nuotiolla makkaraa paistaen ja nauttien nuotion loimusta ja tunnelmasta. Ase nojaa, ilman panosta, lähellä olevaan puuhun, on pelkkänä rekvisiittana.

Hirviyahti taas on porukkametsästystä, tarkoilla säädöksillä määritelty. Hyvältä maistuu hirven kinkku, eikä hullumpaa ole peurankaan kyseinen paikka. Näin syksyllä on myös vietetty kekriä, suomalaista syysjuhlaa, jonka juuret ovat vanhassa eurooppalaisessa maatalouskulttuurissa. Kekrinä juhlittiin entisaikaan sadonkorjuuta ja vuoden vaihtumista. Kekri ei ole ollut sidottu juhla kalenteripäiviin, sitä vietettiin eri taloissa eri aikoina, miten sato oli saatu talteen ja oli aika juhlaan, missä sai herkutella uuden sadon antimilla. Jossain päin isännillä on ollut tapana kekri-nä, tai toiset sanoivat sitä köyriksi, ottaa aika tukeva humala, ihan sen takia, ettei ruis olisi mennyt lakoon, ja vilja kasvanut vähän niin kuin pyörteisiin. En tiedä sitten, oliko siitä mitään apua, saattoi olla mukavaa ihan muuten vaan.

Raja- ja Vienan-Karjalassa vietettiin Jumalanäidin suojeluksen juhlaa eli pokrova. Tämä juhla on ortodoksiskontoon perustuva kansanjuhla ja sitä on vietetty 1. päivä lokakuuta. Näistä juhlapäivien säistä ennustettiin tulevan talven ja seuraavan kesän säitä ja

sataa. "Kun pokrovan aikaan lehti on puusta pois, niin keväällä Jyrin aikaan maa on sula". "Jos loka-kuussa sataa lunta lehteen, tulee tautinen talvi ja pitkä kevät".

Suomeen on myös rantautunut halloween, eli pyhäinpäivän aatto Yhdysvalloista. Tämä on juhla, jota nuoret ja lapset innolla viettävät. Tähän juhlaan kuuluvat naamioasut ja isoista kurpitsoista koverretut lyhdyt. Tämä halloween on enemmän karnevaalihenkinen ja rapakon takana hyvinkin suosittu. Tällä nykyhalloweenilla ei ole pyhäinmiesten päivän kanssa mitään yhteistä, ja eräät tahot suosittavat, että sitä vietettäisiin 31.10.

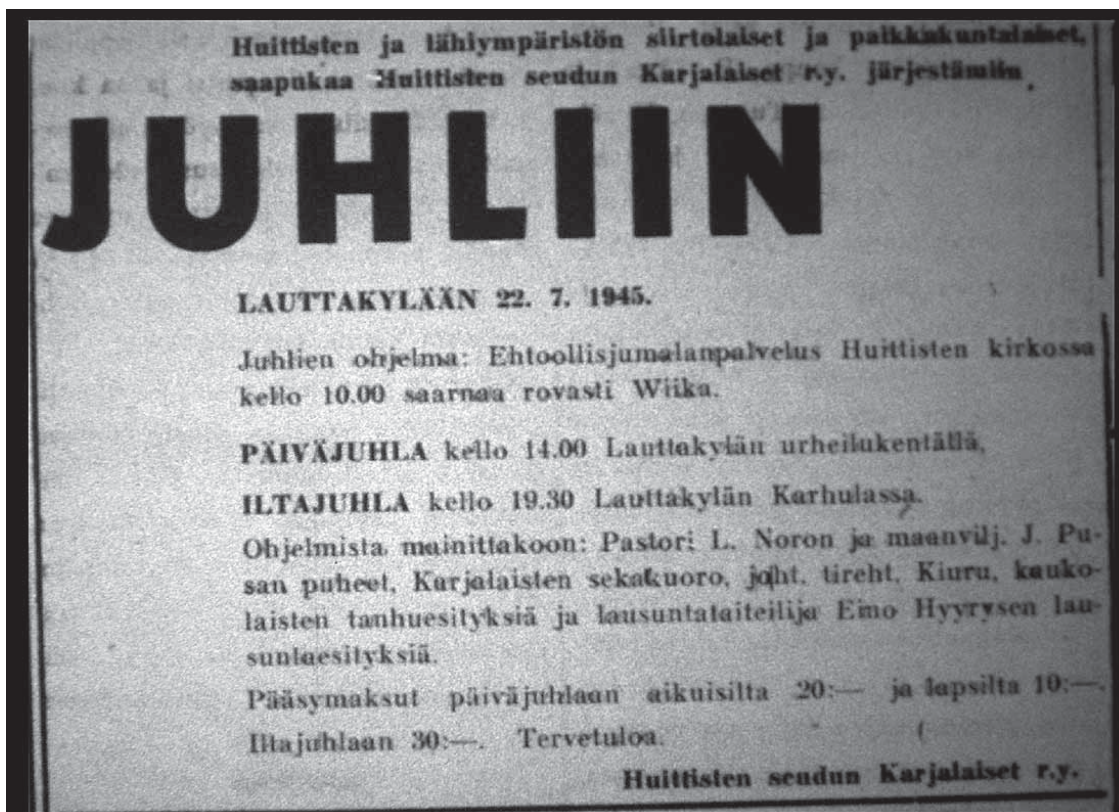
Lokakuun loppuun sijoittuva Simon päivä on myös ollut hyvin merkittävä merkkipäivä, tämä kahdelle apostolille omistettu, Simon Kiivailijalle ja Juudas Tadeukselle. Vanha kansa sanoi, että Simon aikaan maa ja vedet alkavat jäätyä ja talvi tekee tuloaan elikkä "Simo siltoja tekee". Niitä odotellessa.

YRJÖ INKINEN

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallituksen varajäsen

Koska olivat ensimmäiset Vpl. Pyhäjärvi-juhlat?

Viime lehdessä herätettiin kysymys siitä, olisiko juhla pidetty jo ennen vuotta 1947.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö eli aikanaan Pyhän-Säätiön perustettiin vasta vuonna 1948, ja säätiön aikana ensimmäiset juhlat pidettiin siis virallisesti Vammalas-

sa 17.-18. heinäkuuta 1948.

Vuoden 1947 juhlat Siurossa on kirjoitettu kuitenkin ensimmäisiksi juhliksi, koska järjestämisestä vastasivat paikalliset pyhäjärveläiset. Valitettavasti minulla ei ole käytettävissäni noihin ensimmäisiin juhliin lehti-ilmoitusta, josta ilme-

nisi juhlan luonne ja järjestäjät.

Eri paikkakunnilla järjestettiin kylläkin jo v. 1945 juhla, mutta järjestäjinä oli yleensä paikallinen karjalaisseura. Juhlissa saarnaajana ja muina ohjelmansuorittajina oli kylläkin pyhäjärve-

läistäustaisia henkilöitä. Varmasti myös juhlien talkoolaisissa oli runsaasti mukana Vpl. Pyhäjärven väkeä. Oheinen ilmoitus juhlista Lauttakylä-lehdessä 1945.

REINO ÄIKIÄ

Pyhäjärvi-seura kokoaa parhaillaan 60-vuotis -juhlakirjaansa: Otitko valokuvia Pyhäjärvi-juhlilta 10.7.2016?

Otitko valokuvia Pyhäjärvi-juhlilta? Niitä on tallennettuna jo melko runsaasti. Sinulla saat- taan kuitenkin olla erilaisia kuvakulmia ja kohteita, joten oletko ystävällinen ja lähetä niitä Vpl.Pyhäjärvi-seuraan.

Olemme kokoamassa seuran 60-vuotisjuhlakirjaa, johon tulisi runsaasti valokuvia. Ne kannattaa tallentaa heti. Valokuvathan ovat tärkeää muistitietoa meille itsellemme ja tuleville sukupolville. Kiitos!

Sähköposti: riitta.hirvonen@kotikone.fi. tai Vpl.Pyhäjärvi-seura ry:n pj

Riitta Hirvonen,
Ritvantie 12, 01420 Vantaa.
Puh. 050 4147359

Ennätysmäärä osallistujia mukana: Kuulutko sukuuni -tapahtumassa annettiin tärppejä sukututkijoille

– Saimme tämänvuotiseen Kuulutko sukuuni -tapahtumaan Vantaan Hiekkaharjuun kaikkien aikojen suurimman kävijämäärän, iloitsee tapahtumatoimikunnan puheenjohtaja Leena Hasunen.

17. kertaa toteutetun, Suomen suurimman sukututkimustapahtuman järjestäjänä 8.-9.10. toimi Vantaan Seudun sukututkijat ry yhteistyössä Karjalan Liiton ja Sukuseurojen Keskusliiton kanssa.

Kävijöitä oli kaksipäiväisessä tapahtumassa yhteensä noin 3000 henkeä. Näytteilleasettajia oli 90.

Erityisen runsaasti kävijöitä oli liikkeellä ensimmäisenä tapahtumapäivänä lauantaina. Luennoista 300-paikkaisen juhlasalin keräsivät täyteen dosentti, Suomen Sukuhistoriallisen Yhdistyksen toiminnanjohtaja Kari-Matti Piilahden aihe Köyhä, vaivainen, huutolainen – köyhäinhoidosta ja sosiaaliturvasta. Ja toisena Hiitolä-Kurkijoki sukututkimuspiirin vetäjän ja Kurkijoki-seuran puheenjohtajan, Karjala DNA-projektin administraattori Ahti Kurrin luento Geneettisen sukututkimuksen perusteita -lyhyt oppimäärä, tietoa asiaa tuntemattomille ja aloittelijoille.

Kummatkin luennot tarjosivat kokeneemmillekin sukututkijoille hyviä tärppejä omien tutkimusten jatkamiseen. Samaa voi sanoa muistakin luennoista ja näytteilleasettajien osastojen annista.

Tapahtuman luentoja ja tietoisuuksien kirjo tarjosi aa-

musta iltaan edellä mainittujen lisäksi tietoa mm. sukututkimuksen aloittamisesta, henkikirjoista, sukukirjan tekijän ja kustantajan yhteistyöstä sekä sukuseuran toimivaksi saamisesta.

Näytteilleasettajien joukossa olivat myös Suvannon seudun sukututkimuspiiri ja muutamat sen kattamalla alueella vaikuttaneiden sukujen sukuseurat. Kyselijöitä, niin sukututkimusta vasta aloittelevia kuin siinä jo pidemmälle ehtineitä, riitti mukavasti kumpanakin päivänä, kertoivat vuokselalaisjuurinen Jyrki Warvas ja pyhäjärveläistä sukua oleva Esko Simonen. Viimemainitun keräämät tiedot vanhoista kartoista innostivat erityisesti kävijöitä.

Muutamassa vuodessa on perinteisen, pääosin arkistoihin perustuvan sukututkimuksen rinnalle nousut DNA-tutkimus, josta luennoi Ahti Kurri. DNA-tutkimuksessa on kolme perustetta: 1) isälinjan tutkimus, 2) äitilinjän tutkimus ja 3) ”serkkuhalu” kaikista sukulinjoista.

Ahti Kurria lainaten: ”DNA sisältää ihmisen perimän, geenit, jotka lapsi saa biologisilta vanhemmiltaan. DNA-sukututkimus antaa vastauksia periaatteessa kahteen kysymykseen.

1) Tutkimus kertoo henkilön esihistoriasta. Se kertoo, mihin ihmiskunnan alkuhämärässä syntyneeseen ”klaaniin” ja sen sukuhaaroihin henkilön suora isälinja ja suora äitilinja kuuluvat. Tutkimuksen myötä selviää, minkälaisen vaeluksen esivanhemmat ovat

maapallolla tehneet, ennen kuin on päädytty nykyisille asuinsijoille.

2) Tutkimus löytää geenisukulaisia, kun DNA-näytettä verrataan muiden testin tehneiden näytteisiin, jotka ovat tutkimuslaitoksen tietokannassa. Samalla tutkimus antaa ennusteen siitä, kuinka läheistä sukua kukin vertailussa löytynyt DNA-sukulainen on. Ennuste kertoo, kuinka monta sukupolvea sitten henkilön ja kunkin ”osuman” viimeinen yhteinen esivanhempi on elänyt.”

Lisätietoja DNA-tutkimuksesta kaipaava löytää sitä runsaasti Karjala DNA-projektin administraattorin Ahti Kurrin kotisivuilta www.kurrinsuku.net

KAARINA
PÄRSSINEN

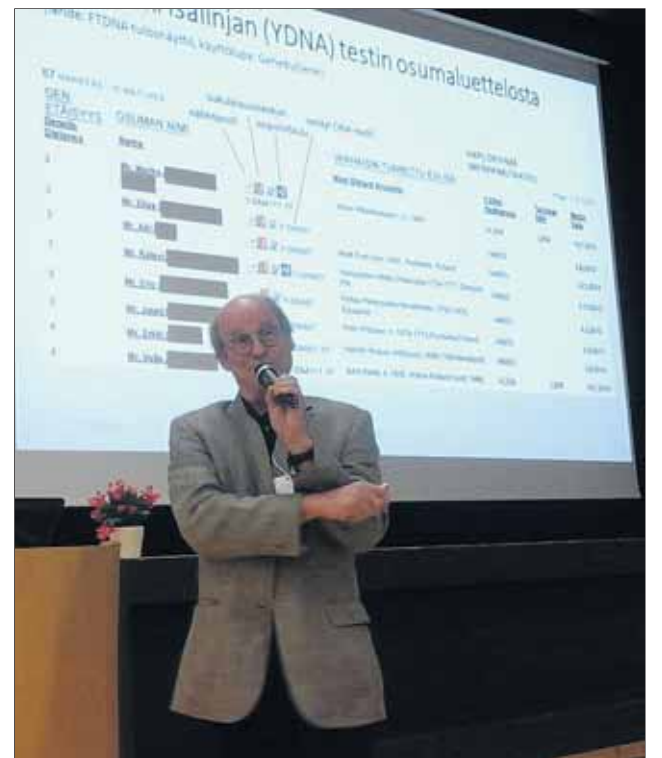
Pitäjä- ja sukumarkkinat

Pitäjä- ja sukumarkkinat on laaja luovutetun Karjalan, pitäjaseurojen ja karjalaisen sukuseuratoiminnan katselmus. Tule mukaan esittelemään omaa seuraasi ja seuran tuotteita lauantaina 12.11. klo 11-15. Paikka on Karjalatalo Käpylässä, Käpylänsukuja 1, Helsinki. Tapahtumassa on myös oheisohjelmaa: sukututkijan päivystys ja pitäjätietoutta, karjalaisaiheisten kirjojen yms. tuotteiden kauppaa. Karjalan Liiton kirjasto on avoinna päivän aikana. Klo 13 on vuoden karjalaisen kirjan ja pitjäkirjan julkistus. Klo 12 Lena ja Bernd Selén kertovat kirjastaan Muukalaisina omassa maassaan, joka käsittelee evakoiden elämää suomenruotsalaisissa kunnissa. Klo 14. on katsottavissa metsäpirttiläisestä iskelmäsanottaja, runoilija Helena Eevasta kertova elokuva Rakkaus ja sota.

Varaa markkinoille oma myyntipaikka 31.10.2016 mennessä: toimisto@karjalanliitto.fi.

Vuokselalaisjuurinen Jyrki Warvas ja vanhoihin karttoihin erikoistunut pyhäjärveläisjuurinen Esko Simonen esittelemässä sukujaan.

Kurkijoki-seuran puheenjohtaja ja Karjala DNA-projektin administraattori, sukututkija Ahti Kurri luennoi tapahtumavieraille ja antoi myös henkilökohtaista neuvontaa asiassa.

Sukulapaskilpailu ratkesi

Sukuseurojen Keskusliiton ja Karjalaisten Sukuyhteisöiden Liiton järjestämän Sukulapas-kilpailun tulokset julkistettiin Kuulutko sukuuni -tapahtuman yhteydessä Vantaalla.

Tavoitteena kilpailussa oli innostaa suunnittelemaan ja toteuttamaan oman suvun ominaispiirteitä ilmentävät nimikkolapaset. Osallistujia kilpailuun kertyi 16.

Voittajaksi valittiin Vatas-kintaat, Leena Vatasen, 70 v, neulomat lapaset. Vatasen sukuseuran kotipaikka on Joensuu. Lisäksi jaettiin kaksi kunniainiintaa: Jäntti-

suvun lapasille, jotka oli toteuttanut Marjatta Talvitie, 80 v, ja Nyysösten sukuseuran lapasille, toteuttajana Ilona Frisk, 38 v.

Jäntin sukuseuran kotipaikka on Helsinki ja Nyysösten Varkaus.

Voittajat valinneeseen toimikuntaan kuuluivat Karjalan Liiton toiminnanjohtaja Satu Hallenberg, Sukuviesti-lehden asiantuntijaneuvoston jäsen Kirsti Kesälä-Lundahl ja Taito-Pirkanmaa ry:n toiminnanjohtaja Virve Pajunen.

KAARINA
PÄRSSINEN

Vasemmalla sukulapaskilpailun voittaja Vatas-kintaat (Leena Vatasen), kunniainiintaa saaneet Jäntti-suvun lapaset (Marjatta Talvitie) ja oikealla Nyysösten lapaset (Ilona Frisk). Kuva: Kati Laitinen.

Rakkaamme

**Irja Liisa
SUONTAUSTA**

o.s. Lamppu

s. 1.9.1925 Pyhäjärvi Vpl
k. 20.10.2016 Sastamala*Sammui loiste silmien valon,
taukosi sydän ihmisen jalon,
herposi käsi auttava, antava,
rakkaus kaikkien kuormia kantava.**Side viimeinen kotiimme lapsuuden
näin katkesi hiljaa sammuen.
Sulle kiitokset kauneimmat
tahdomme antaa,
sinut vierelle isän nukkumaan kantaa.*

Kaivaten

**lapset perheineen
lastenlapset perheineen
lapsenlapsenlapsi perheineen
sukulaiset ja ystävät**Siunattu hiljaisuudessa 1.10. läheisten läsnä olessa.
Kiitos osanotosta ja kiitos äitiä hoitaneille.

Rakkaamme

**Kari Matti
Huppunen**s. 24.3.1954 Helsingin mlk
k. 22.7.2016 Vantaa*Et ole ikiuudessa,
et ole poissa,
olet tuhat tuulta metsän puissa,
olet valon välke aallokossa,
olet timantti hangen loistossa.
Et jättänyt meitä, et ole vaiti,
olet lintujen laulu taivaalla,
olet kuiskaus viljapellolla,
olet henkäys rakkautesi poskella.*

Olet muistoissamme

Anne**Jaana, Jussi, Veera ja Sanni
Johanna, Jarkko, Inka ja Oskari
Petteri ja Ina
Meeri perheineen
Kirsti perheineen
Raimo perheineen
sukulaiset ja ystävät**Rakkaamme on siunattu lähimpien sukulaisten ja
ystävien läsnä olessa. Lämmin kiitos osanotosta.**Kerro perheen ja
suvun uutiset
lehdessä**Pyhäjärvi-lehti julkaisee joka numerossa
tietoja perhetapahtumista,
kuten merkkipäivistä, edesmenneistä
ja valmistuneista.Muistathan kuitenkin aina kysyä
asianosaisilta luvan tietojen julkaisuun.**Kirkonsanoma****Pyhän kosketus**

Juhannusaattona maantielä: Kuljen tienreunaa poikani mökiltä omalle mökilleni; takaa tulee auto, joka ohittaa minut, mutta jarruttaa ja pysähtyy. Luulen kuljettajan nousevan tiedustelemaan minulta jotakin: suuntaa, naapureita tms. Mutta hän meneekin autonsa eteen, nostaa maasta jotakin: kädet rinnakkain kantaa kämmenellään jotakin. Menen katsomaan: kämmenillä on linnunpoikainen, kirjosiepon poikainen, juuri ehkä lentoa opetteleva.

Mies, nuori mies, vie linnun maantienojan yli metsään kannonpäähän. Hän yrittää nostaa lintua kannolle, mutta lintu takertuu kynsilään miehen kämmeen. Mies sanoo: meistä taisi tulla ystäviä, se ei tahdo erota minusta. Hän kuitenkin onnistuu. Linnunpoi-

kanen jää kyyhöttämään kannon päähän. Sanomme toisillemme toivovamme ja uskovamme, että kyllä emosen löytää. Kiitän tuntematonta autoilijaa naapurimme pelastamisesta. Hän nousee autoonsa ja jatkaa matkaa. Kun kuljen viimeiset kymmenet metrit mökillämme, minut täyttää ilon ja pyhän tunne: Elämä on pyhä, varjeltava; tunnen kokeneeni pyhän hetken, jota en unohda ja josta on kerrottava muille.

Joskus tuntuu, että pyhän kokeminen on tullut yhä vaikeammaksi tai harvinaisemmaksi. Johtuuko se iän karttumisesta? Johtuuko se elämän maallistumisesta ympärillämme? Muis-

neeni pyhää, olleeni Jumalan ja Vapahtajan lähellä. Enää en koe samaa yhtä voimakkaasti, joskus en koe mitään, vaikka tiedän olleeni itse Pyhän äärellä.

Toisaalta olen alkanut uskoa, että kun koen pyhän, kun koemme pyhää, se on lahja, sen kuuluukin olla harvinaisuus, mutta minun kuuluu olla vastaanottavainen Pyhälle, hakeuduttava pyhän luo. Vanha teologinen sanonta on, että pyhä on "mysterium fascinans et tremendum", Pyhä on mysteeri, yhtaikaa kiehtova ja pelottava. Pyhä vain koetaan, pyhä annetaan lahjaksi. On vain oltava oikeassa paikassa oikeaan aikaan sydän avoinna.

– Eräs tuttavani, jonka kanssa aikanaan osallistuin lähes viikoittain samoihin tilaisuuksiin, piti usein pieniä puheita, kiitospuhei-

ta, onnittelupuheita, pieniä puheita juhlatilaisuuksissa. Hän puhui usein onnesta. Ja aina hänellä oli sama lause onnesta puhuessaan: Onni on tuuman pätkiä, hän sanoi. Onni on tuuman pätkiä. Ymmärsin hänen tarkoittaneen, että onni ei ole jokin pysyvä olotila, se on hetki joka annetaan, johon on tartuttava, vain se on meille saavutettavissa.

Ehkä näin on myös pyhän kokemisen kanssa: kun Pyhä on läsnä, siihen on tartuttava, sen on annettava tulla sisälle; se on siinä, mutta sitä hetkeä et hevilla unohda. Sinä elät siitä hetkestä; se on sinussa myös täältä lähtiessäsi. Se on mukana, kun kerran koh-
taa itsensä Pyhän.

PERTTI LUUMI

**Sotiemme veteraaneille
uusi Suomi 100 merkki**

Sotiemme veteraanit juhlistavat 100-vuotiaasta Suomea omalla rintamerkillä. Merkin suunnittelutyö toteutettiin kutsukilpailuna. Veteraanit valitsivat voittajaksi Paavo Halosen suunnitelman "Vapaa, Fri".

Merkkiä myydään sotiemme veteraanien hyväksi. – Uusi merkki edustaa itsenäisyyttä, iloa, vapautta ja rauhaa, kertoo Pia Mikkonen Sotiemme Veteraanit -varainkeruuyhteisöstä.

Kutsukilpailun suunnittelun kohteena olivat varainkeruuseen käytettävät rintamerkki ja ranneke.

– Olen kiitollinen ja ylpeä kunniasta saada suunnitella Sotiemme Veteraanit -rintamerkin ja rannekeen. Suunnitteluprosessi oli haastava ja kiinnostava, ideoista pari pääsi paperille ja lopulta päädyin selkeään tekstiin, joka kertoo veteraanien meille antamasta tärkeimmästä lahjasta, vapaudesta, sanoo Paavo Halonen suunnittelukilpailun ratkettua.

Uusi merkki tulee myyntiin marraskuussa. Merkki toteutetaan kaksivärisestä nauhasta ja siinä on teksti Vapaa, Fri.

Veteraaniliittojen varallisuus on alle 50 euroa / veteraani.

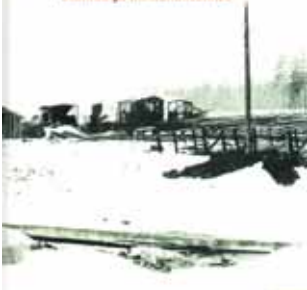
– Tukea tarvitaan, sillä tällä hetkellä veteraaniliittojen varallisuudella jokaiselle veteraanille saataisiin viikon lämpimät ateriat. Jos veteraaniliitot lopettaisivat toimintansa ja varat jaettaisiin järjestöjen veteraanijäsenille, kukin saisi noin 47 euroa. Selvityksessä on laskettu mukaan Rintamaveteraaniliitto ry:n ja Suomen Sotaveteraaniliitto ry:n varat.

Merkkipäiviä

Gunnar Veikko Mustonen täyttää 90 v. Ikaalisten Jyllinkodilla 31.10.2016 Hän on syntynyt Pyhäjärvellä Tolsterniemen kylässä. Lapset onnittelevat perheineen. Kuva otettu lomamatkalla Espanjassa 30 vuotta sitten.

**SUVANNON SEUTU
1917-1921**

elämää ja ihmiskohtaloita

**Hanki historiaa
kertova teos,
tämä on myös
arvokas lahja!**

Elämää ja ihmiskohtaloita vuosilta 1917-1921

Onnenkantamoisia tutustuttaa akvarelleihin ja uniikkikäsitöihin

Kaksi karjalaisjuurista akvarellimaalausta harrastavaa ystävystä, Anja Leino ja Pirjo Lääperi, ovat asettaneet teoksiaan nähtäville Tampereella Pirkanmaan Hoitokodin aulatiloihin. Lisäksi nähdään Leinon uniikkikäsitöitä. Näytely Onnenkantamoisia on esillä lokakuun loppuun.

Jo pitkään eli vuosituhannen vaihteesta lähtien akvarellimaalausta mm. Tampereen Työväenopiston kursseilla opiskelleiden Leinon ja Lääperin vuosien varrella valmistuneet teokset tarjoavat silmäniloa paitsi hoitokodin potilaille ja heitä tapaamassa käyville läheisilleen, myös kelle tahansa näyttelystä kiinnostuneelle. Onnenkantamoinen tarkoittaa odotamatonta, onnellista satumusta, joka antaa hyvää mieltä. Tällaisia ilon aiheita monet näiden harrastajataiteilijoiden näyttelytöistä tarjoavat kosolti.

Anja Leinon taitavien akvarellien lisäksi esillä olevat uniikkikäsityöt ovat syntyneet pääosin hänen kuusi vuotta kestäneiden käsityön taiteen opintojensa tuloksena. Hän on suorittanut käsityön taiteen aikuisille tarkoitetut syventävät opinnot (ent. cum laude) 2015 Ylöjärven Työväenopistosta.

– Olen sukeltanut mitä erilaisimpiin kädentaidon maailmoihin aivan pienestä pitäen, kiitos karjalaisen perimäni. Isä kutsuikin minua ”nyrttyräätäliksi”. Ammattia ei käsityöstä minulle tullut, mutta olen saanut vastapainoa työlle ja ilon

hetkiä niin paljon, että uuden oppimisen halu säilyi edelleen, Anja Leino toteaa.

Hänen akvarellitöissään aiheina ovat mm. asetelmat. Uniikkikäsitöinä, joiden materiaaleja ovat mm. rautalanka, pahvi, paperivalokuvat, villalanka ja lasi, nähdään mm. kolmikerroksinen sisustettu nukkekoti, lintuja, erilaisia tauluja sekä perinteisempinä käsitöinä kastemekko ja itse kudotusta villakankaasta valmistettu jakkupuku.

Tampereelle asettuneista, jo edesmenneistä Anja Leinon o.s. Silvánin vanhemmista isä Pauli Silván (1928-2009) oli syntynyt Kaukolasta. Hän toimi pitkään aktiivisesti Kaukola-seurassa mm. seuran puheenjohtajana. Äiti Vappu Silván o.s. Pärssinen (1931-2002) oli syntynyt Vpl. Pyhäjärven Puikkosissa Adam (Aatu) ja Maria, o.s. Kaasalainen, Pärssisen eloon jääneistä lapsista viidennestä.

Vappu Silván muistetaan mm. pitkäaikaisesta työstään Tampereen Vpl. Pyhäjärvi-kerhon sihteerinä ja Karjalaisten Killan puheenjohtajana.

Tampereella 1956 syntynyt Anja Leino on vanhempiensa kolmesta eloon jääneestä lapsesta keskimäinen. Hän työskentelee Tampereen evlut. seurakunnan ylläpitämässä vapaaehtoisen vanhustyön keskus Mummon Kammarissa toimistosihteerinä.

– Akvarellin maalaaminen on kehittänyt värisil-

määni, nyt erotan kymmeniä eri värisävyjä. Tarkastelen myös taideteoksia uusien silmin. Kiinnitän huomiota valon lankeamissuuntaan, varjoihin sekä sommitteluun ja värisävyihin, toteaa Pirjo Lääperi.

Hänen akvarellitöittensä aiheina esiintyvät luonto ja kaupunkinäkömät. Vapaina toimittajana työskentelevän Pirjo Lääperin vanhemmista isä oli syntynyt Jaakkimasta ja äiti Impi-lahdelta. Vanhemmat avioituivat Hämeenlinnassa sinne evakkoajan jälkeen asettuaan ja siellä myös Pirjo on syntynyt 1946.

Pirkanmaan Hoitokoti taidenäyttelypaikkana ei ole tavanomaisimpia, mutta Leinon ja Lääperin taideteoksia on nähty siellä myös aiemmin pidetyissä näyttelyissä.

Tämä 24-paikkainen Hoitokoti on vuodesta 1988 toiminut Pohjoismaiden ensimmäinen saattohoitokoti. Se tarjoaa hoitoa elämänsä viime vaihetta eläville, pitkälle edenneitä parantumattomia sairauksia, kuten syöpää, sairastaville potilaille. Tavoitteena on parantumattomasti sairaiden ihmisten loppuvaiheen elämänlaadun parantaminen.

”Kun ei ole enää mitään tehtävissä, on vielä paljon tekemistä” -tunnuslause kertoo Hoitokodin hengestä ja työskentelytavasta. Toiminnan arvoissa korostuvat kodinomaisuus, ihmiselämän ainutkertaisuus ja oireiden lievittyminen.

Keskussairaalan (TAYS)

läheisyydessä sijaitseva Pirkanmaan Hoitokoti on avoinna arkisin klo 9-16 ja viikonloppuisin klo 12-15 osoitteessa Lääkärintie 13, 33520 Tampere. Busseilla sinne pääsee Teiskontietä ohi Keskussairaalan liikennöivillä linjoilla.

KAARINA
PÄRSSINEN

Pirjo Lääperi (vas.) ja Anja Leino neuvottelemassa Pirkanmaan Hoitokodin johtajan Mirja Jussilan kanssa. Kuva: Merja Kurkinen.

Anja Leinon Lasienkeleiden nimet ovat Murheenkantaja ja Ilontuoja.

Harjavallassa herkuteltiin perinneruokien äärellä

Harjavallan Karjalaseura ry järjesti sunnuntaina 9.10. 2016 perinneruokapäivän Harjavallan toimintakeskuksessa. Seuramme toimeliaat emännät olivat valmistaneet lämpimän liharuuan lisukkeineen ja jälkiruuksi nautimme kahvia ja teetä sulhaspiirakoiden kera.

Paikalla oli 30 henkilöä Harjavallasta ja sen ympäristöstä aina Poria myöten. Jäsenmäärämme on luonnollisesti poistumasta huolimatta pienoisessa nousussa, ollen tällä hetkellä lähestymässä 120 henkilöä.

Kokoonnumme pääsääntöisesti kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina pitämään johtokunnan (hallitus) kokousta ja sen jälkeen on tarinatuokio kahvia ja pöydänantimia nauttien. Arpajaiset on järjestetty mieltä virkistämään.

Tyytyväisiä ruokailijoita pöydän antimistä nauttimassa.

Kyykkää on pelattu kesällä joka maanantai ja pelin suosio on lisääntymässä naapurikuntia myöten. Yhdistyksemme kuuluu KL:n Satakunnan piiriin ja sen myötä kuulumme myös Karjalan Liitto ry:n. Piirimme hallitus kokoontuu toisinaan Harjavallassa Hiittenharjun Motellin tiloissa keskeisen sijaintinsa takia.

Antoisaa syksyn jatkoa täältä Harjavallasta toivotelee

YRJÖ S.
KAASALAINEN

Pyhäjärven lahjoitusmaatalonpoikien muistopatsas paljastettiin 80 vuotta sitten

Myös Vpl. Pyhäjärvellä paljastettiin vuonna 1936 lahjoitusmaatalonpoikien patsas eli tasan 80 vuotta sitten. Noin kymmenen metriä korkea monummenti oli rakennettu Aarno Karimon tekemien piirustusten mukaan.

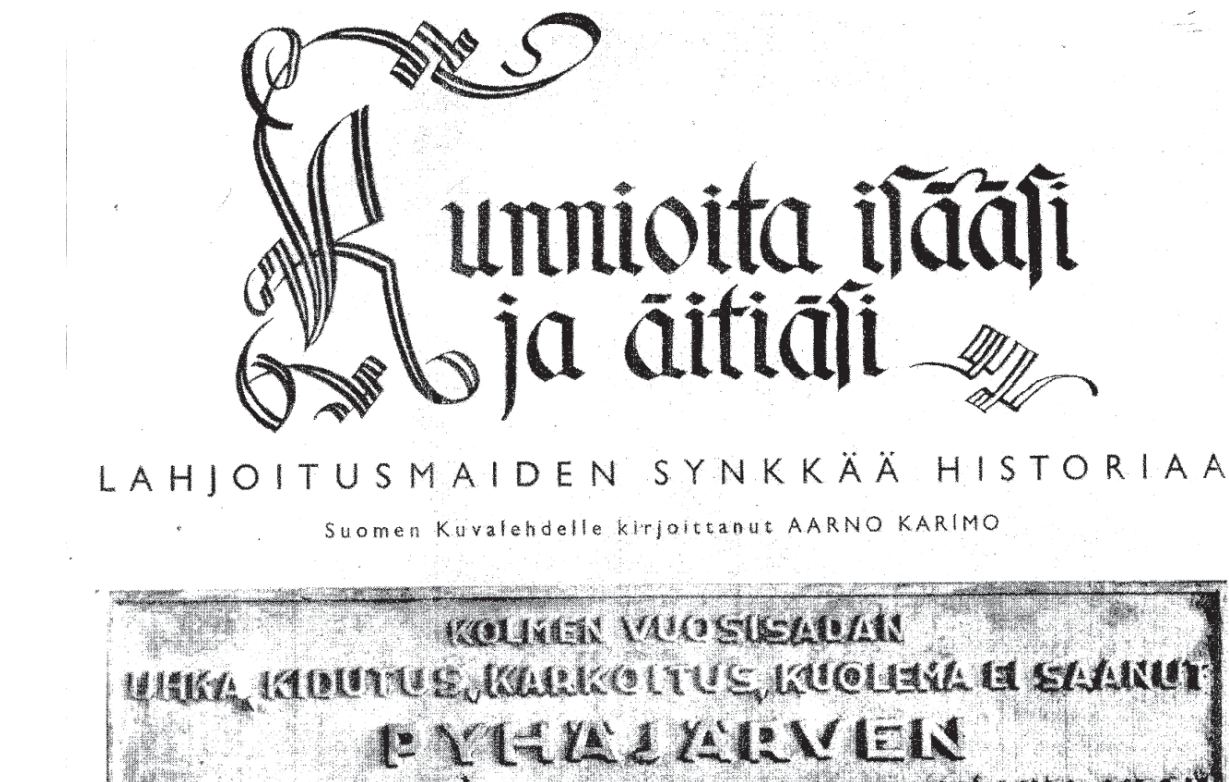
Aarno Karimo kirjoitti Suomen Kuvalehdelle artikkelin, jonka aloitusta korosti kuva muistomerkkin laatasta seuraavalla tekstillä:

Kolmen vuosisadan uhka, kidutus, karkoitus, kuolema ei saanut Pyhäjärven lahjoitusmaatalonpoikia alistumaan vieraiden mahtajain orjuuteen. Oikeuden ikuisuuteen uskoen he taistelivat jälkipolville voiton. Vapaat, samoilla konnuilla asuvat jälkeläisensä pystyttivät heidän kunniaukseen tämän isiensä peltojen kivistä tehdyn muistomerkkin v. 1936.

Karimon juttu oli otsikoitu koristeellisin kirjaimin painettuna: Kunnioita isääsi ja äitiäsi. Lahjoitusmaiden synkkää historiaa.

Karimo aloitti tekstinsä selvittelemällä, keitä lahjoitusmaatalonpojat olivat ja muistutti, että samoihin aikoihin vastaavia muistomerkkejä paljastettiin myös Sakkolassa ja Metsäpirtissä, ja vähän myöhemmin Valkjärvellä.

– Lahjoitusmaat ovat Suomen Karjalan maita,

jotka otettiin oikeilta omistajiltaan, karjalaisilta talonpojilta, joista tehtiin kolmeksi vuosisadaksi puoliorjia, eräissä suhteissa melkein täysorjia. Nämä kolme vuosisataa ovat Karjalan ja samalla koko Suomenkin menneisyyden synkimpiä aikoja, mutta ovatpa ne muutakin. Ne todistavat vastaan väittämättömästi, miten karjalainen talonpoika näinä vuosisatoina kaikesta huolimatta säilytti järkkymättömänä uskonsa oikeuden voittoon, kansallisuutensa ja isänsä uskon. Hän ei edes venä-

läistynyt, kirjoittaa Karimo. – Kuningas Juhana III esitti sellaisen mielipiteen, että mitä kurjemmassa tilassa rajaseutu on, sitä vähemmän vihollinen sitä omakseen himoitsee. Laajoja Karjalan alueita annettiin läänityksiksi, ja läänitysherrat ottivat sääliä kaiken irti saamansa ja alkoivat pian katsoa maat omikseen.

Kaarle XII menetti lähes koko Karjalan venäläisille. Venäjän hallitsijat alkoivat heti suorastaan lahjoitella suosikeilleen karjalaisten maita. Venäläiset lahjoitus-

maaherrat ryhtyivät muittamutkitta pitämään maita ominaan ja rupesivat sovitamaan niiden alkuperäisiin omistajiin, talonpoikiin, venäläisiä periaatteitaan.

– Lahjoitusmaiden kaikki tulot kuuluivat venäläisille isännille. He ja heidän voutinsa määräisivät mielivaltaisesti verojen suuruuden ja päivätoiden määrän. He käyttivät omaa tuomiovaltaansa alustalaisiinsa nähden.

Kymmenettuhannet talonpojat viruivat venäläisaijana raskaissa kahleissa lahjoitusmaahovien kosteis-

sa kellareissa, lukemattomia ruoskittiin kuoliaiksi tai puolikuoliaiksi hovien piis- kapetäjissä. Monen monet saivat vaeltaa Siperiaan. Ja lukemattomat nuoret miehet kirjoitettiin isännän mielivaltaisen määräyksen mukaan venäläiseen sotaväkeen, jossa palvelusaika oli tällöin 25 vuotta. Tämä sotapalvelus raippoineen ja alituisine sotineen merkitsi sitä, ettei sotaväkeen joutunut enää palannut kotiinsa.

Lahjoitusmaaisännät – kauttaaltaan venäläistä ylimystöä – myivät tiluksiaan toisilleen. Maiden mukana

he myivät myös niiden talonpojat perheineen. Käypä hinta vaihteli 6-8 kopeekkaan mieheltä ja 4-6 kopeekkaan naiselta, eli kuten venäläisten kauppakirjoissa sanottiin: "sieluilta".

Kaikki tämä ei saanut karjalaista lahjoitusmaatalonpoikaa taipumaan, tunnustamaan hovinen ylimyksiä maiden ja heidän itsensäkin omistajiksi. Talonpoika kesti selkensä alituisen vereslihalle hakkaamisen, muun kidutuksen, Siperiaan karkotuksen, uhmasi kuolemaakin. Hän eli nämä vuosisadat nälässä ja kurjuudessa tunnustamatta silti vieraita herrojaan. Asemaansa hän ei voinut parantaa. Jos korjaili vaikkapa tupaansa, lisättiin jo samalla veroja. Jos paransi vaatetustaan, virkkoi venäläinen vouti heti: Aa, olet vaurastunut, musikka! Lisää saat päivätoita ja veroja.

Ruotsalainen läänitysjärjestelmä orjuutti Karjalan talonpoikaa pitkälti toista vuosisataa. Pohjois-Karjalassa mekastellut Simon Affleck eli Simo Hurtta on tämän ajan kuuluisimpia talonpoikien räakkääjiä. Venäläisaika kesti lähes kaksi vuosisataa ja oli vieläkin synkempi.

Jatkuu seuraavassa numerossa.

Suomen Kuvalehden 80 vuotta vanhan kerronnan on Pyhäjärvi-lehden käyttöön lähettänyt Reino Aikiä.

Sakkola-Rautu -patsaalla pidettiin muistotilaisuus

Sakkolalaisten ja rautulaisten lahjoitusmaatalonpoikien yhteisen muistomerkkin paljastuksen 80-vuotisjuhla pidettiin lauantaina 17.9.2016 Sakkolassa. Tilaisuuteen oli saapunut nelisenkymmentä entistä sakkolalaista ja rautulaista. Lisäksi paikalla oli muutamia seudun venäläisiä ja paikallishallinnon edustajia.

Jykevä kivipatsas on monipuolisen taiteilijan ja isänmaanystävän Aarno Karimon suunnittelema. Se pystytettiin paikallisista luonnonkivistä sakkolalaisten ja rautulaisten yhteistyöllä Petäjäjärven Hovin kantatilan puistoon 25.11.1936. Saman taiteilijan suunnittelemat ja lähes samanaikaiset patsaat pystytettiin Sakkolan lisäksi Metsäpirttiin, Pyhäjärvellä ja Valkjärvellä.

Lahjoitusmaatalonpoikien synkkä historia alkoi Isonvihan aikana 1700-lu-

vun alussa, kun venäläiset tunkeutuivat Karjalan kannakselle ryöstäen ja murhaen sen väestöä raa'asti. Jo sodan kestäessä Venäjän tsaari alkoi lahjoittaa valloittamia alueita suosikeilleen. Talonpojat jäivät asumaan paikoilleen, mutta joutuivat maksamaan isännilleen veroja, jotka olivat tavallisesti työpäivien muodossa. Puhuttiin ropottipäivistä ja ropottilaisista.

Vasta kun Venäjällä poistettiin maaorjuus 1860-luvulla, alkoivat uudet tuulet puhalttaa myös kannaksellaisille lahjoitusmaatalonpojille. Suomen suuriruhtinaskunta osti lahjoitusmaat vuosien 1873-1880 aikana ja talonpojat saivat sen jälkeen ostaa valtiolta entiset maansa itselleen velaksi ja he saivat maihinsa perintökirjat.

Nyt pidettyä tilaisuutta varten muistomerkki oli käyty kunnostamassa jälleen hyvään kuntoon ja

ympäristö siivoamassa. Vieraat toivotti tervetulleiksi Sakkola-Säätiön puheenjohtaja Antti Hynnä.

Kukkalaitteen laskivat rautulaisjuuriset Pekka Intke ja Veikko Vaikkinen Rautulaisten pitäjaseuran puheenjohtajan Markku Paksun johdolla. Juhlapuheen piti Veikko Vaikkinen.

Musiikkikappaleita esittivät Juha Repo ja Markku Paksu. Yhteisesti laulettiin kaikille tutut Karjalaisten laulu ja Karjalan kunnalla. Tilaisuuden loppusanat lausui Pekka Intke.

Tulkkina toimi Olga Shitova, joka oli myös kääntänyt venäläisille vieraille ja etut puheet.

Arvokasta ja samalla lämminhenkistä tilaisuutta eivät alussa uhanneet sadekuurotkaan päässeet lopulta häiritsemään.

VEIKKO
VAIKKINEN

Sepeleenlaskussa Pekka Intke, Markku Paksu ja Veikko Vaikkinen, vierellä tulkki Olga Shitova ja juhlavastaava Soini Hartikainen.

Syksyinen visiitti Pyhäjärvelle, Käkisalmeen ja Viipuriin

Jo melkein pä perinteitä noudattaen teimme pienellä porukalla syksyisen vierailun Kannakselle. Ajelimme Vaalimaan kautta perjantaina 30.9 Viipuriin ja majoituimme Antero Pärssisen kanssa Hotelli Victoriaan.

Lauantaiaamun aamiaisen jälkeen suuntasimme Pyhäjärven Keljaan Anteron syntymäkotia katsomaan. Piipahdimme Lankisen mäellä sijaitsevassa tehtaan myymälässä.

Sieltä suunnistimme kirkkoaholle ja muistomerkeille, jossa sytytimme kynttilät ja siistimme paikkoja. Tapasimme Ylilääkäri Kasakovin kotiportilla ja vaihdoimme kuulumisia.

Sieltä suunnistimme Käkisalmele. Maria Lihaja ja Valentiina ehdivät kiireiltään kahville ravintola Morganiin meitä tervehtimään ja kuulumisia vaihtamaan.

Palasimme Viipuriin, jossa Pyöreän tornin illallinen lauantai-iltana oli taas kerran unohtumaton elämys, hyvän ohjelman ja neljän ruokalajin kera. Meidän pöytä oli nro 2, jossa istuivat myös KL:n Satakunnan piirin puheenjohtaja Jouko Hämäläinen, em. piirin sihteeri Raimo Han-

nukainen ja Hiitola-säätiön kunniajäsen Mauri Lankinen.

Paluumatkalla rajamuo-

tuisasti. Pysähdyimme Vaalimaan Rajahovissa, jossa kumppanini Antero ja Hannu Putus pohtivat Venäjän matkan antia ja tulevaa kehitystä.

Syysterveisin

YRJÖ S.
KAASALAINEN

Vuokakukko on uusi versio perinteisestä kalakukosta

Lämmitämme huusholiamme talviaikana takk-uunilla. Samalla hyödynnämme myös takkaan kuuluvaa paistinuunia, niin että lämmityskautena voi mennä viikkokin, ettei hel- laa ole ollenkaan tarvittu ruuan laittoon.

Olen pannut uuniin silloin tällöin myös kalakukon. Näissä nykyaikaisissa vuolukivi-uuneissa on vaan yksi vika: niiden lämpö ei ole niin pehmeän hauto- vaa kuin vanhanaikaisessa tiiliuunissa.

Siksi kalakukon pinnasta tulee helposti kova. Ko- keilin erilaisia konsteja, kunnes keksin laittaa ku- kon ainekset vuokaan. Sa- malla taikina saa olla mel- ko löysää, että sen voi lastalla sivellä.

Ja kas, uunista tulee peh- meäkuorinen leipomus. Pluspuolena on vielä se- kin, että jälkisiivousta on vain kulhon ja kahden las- tan tiskaaminen.

Vesi kielelle terveisin

PEKKA
LAULAJAINEN

Kotikokin kertomaa

MITÄ TEILLÄ SYÖDÄÄN?

Onko perheelläsi ja suvullasi omia reseptejä tallessa?
Kerro ne Vpl. Pyhäjärvi-lehden lukijoille
Kotikokin kertomaa -palstalla.

Tuleeko karjalan- piirakasta tai karjalanpaistista Suomen kansallisruoka?

Ensi vuonna 100-vuotias Suomi saa herkullisen syntymäpäivälahjan. Karjalanpaisti ja karjalanpiirakka on 12 finalistin joukossa, kun Suomelle valitaan kansallisruokaa.

ELO – Suomalaisen ruokakulttuurin edistämissäätiö ja Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry järjestivät alustavan äänestyksen, jossa reilusti yli 1000 erilaista suomalaista ruokaa sai ääniä. Kansanäännet ja raadin äänet laskettiin yhteen ja tuloksena saatiin 12 kansallisen ruoka- aarten listaus. Kaikki valitut ovat voittajia ja tarinan arvoisia. Ne tulevat saamaan ensi vuonna sesongin mukaisen nimikkokuukautensa. Nämä 12 aarretta ovat finaalisissa, josta yksi valikoituu kansanäänestyksen jälkeen kansallisruoaksi! Voittaja julkistetaan 19.1.2017.

Voit käydä äänestämässä Suomen kansallisruokaa osoitteessa:

http://www.elo-saatio.fi/kansallisruoka_finalistit

Wernitsan viljelyksiltä Sortanlahden kauppapaikkaan

Vpl Pyhjärven pitäjältä löytyy aina uutta tietoa. Tämän vuoden syyskuun 15. päivä esiteltiin Ikaalisissa Wernitsan kyläkirja, jonka nimi on tämän tekstin otsikkona.

Kirjan työryhmään kuuluivat Marja-Terttu Härmäläinen, Kalevi Härmäläinen, Kirsi Marja Humala, Matti Humala, Pirkko Haavisto, Pentti Lappalainen ja Lea Jokinen, joka kokosi kerätyn materiaalin kirjaksi. Työryhmästä vain kaksi on syntynyt Wernitsalla. Kalevi Härmäläinen jätti kotinsa 1-vuotiaana ja Pentti Lappalainen 8-vuotiaana.

Vernitsan kylän asukasmäärä oli aikoinaan 541 henkilöä ja se oli Pyhäjärven ja Konnitsan jälkeen kolmanneksi suurin kylä Pyhjärvellä. Vernitsaan kuului myös Sortanlahti, johon 1891 laadittiin asemakaavan luonnos tulevaa kauppapaikkaa varten. Sortanlahti sai myös samana vuonna oman vaakunan. Sortanlahden asutontontit oli jaettu asemakaavan mukaan ja ne olivat kaikki valtion vuokratontteja.

400-sivuisen kyläkirjan ensimmäiset 50 sivua kertoo Vernitsan vaikeasta historiasta. Reino O. Kukon artikkeli *Lahjoitusmaat ja lampuotikausi* ja Esko Simosen *Kylähistoriaa vuodelta 1770* ovat hyvää ja selkeää tekstiä ja varmasti uutta jälkipolville.

Suurkiitokset Esko Simoselle tarkoista kartoista. Sodan jälkeen venäläiset siirsivät vuosien saatossa kaikki Vernitsan rakennukset pois. Kylä on autio ja tyhjä. Esko Simonen on laatinut jokaisen Vernitsan kylän osasta kartan ja ympäröinyt kaikki tilat ja tilojen omistajat selkeästi karttoihin.

Vernitsan hovin torpparit saivat muita pitäjäläisiä myöhemmin itsenäisyyden tiloihinsa ja tämän asian tiimoilta oli useita neuvotteluja, joskus kiivaitakin. Vuosisadan vaihteen lehdistö seurasi tiiviisti tilannetta ja useiden lehtien selostuksia on kirjattu teokseen.

Tämän päivän tietokoneilla saa myös selville vaikka mitä, vaikka Wernitsan sonniususkunnan perustamisen, muista asioista puhumattakaan.

Kirjan tekijät olivat aluksi paneutuneet keräämään tietoa ja haastatteluita vain vernitsalaisilta, kunnes heille tuli tieto, että Sortanlahti kuuluu myös Vernitsaan. Sortanlahdessa syntyneitä asukkaita oli niu-

kalti, mutta sitä enemmän oli Sortanlahdesta kirjallista tietoa. Yksi merkittävä lähde oli meidän oma 1955 perustettu Vpl Pyhjärvi-lehti, johon "sorttalaiset" lehden alkuaikoina lähettivät runsaasti kirjoituksia.

Vuoden 1976 lehdessä Pehtorin poika luetteli karttapiirustuksen avulla kaikki Sortanlahden, Haapalan ja Rautakorven talot ennen talvisotaa. Talvisodassa Sortanlahti tuhoutui täysin. Jäljelle jäi vain Hahti-yhtiön talo ja Aatu Savolaisen mökki Kannisen luosassa (lätäkko).

Hjördis Lukka o.s. Fagerholm oli syntynyt 1909 Sortanlahdessa. Hänen muistelmansa *Lapsuuteni Laatokalla, nuoruuden Vuoksi* sisälsi runsaasti tietoa ja henkilöluettelon Sortanlahden niemen asukkaista.

Vernitsalaisten useat henkilöhaastattelut oli nauhoitettu jo 1998. Silloin Lea Jokinen ja Leena Kannisto haastattelivat monia iäkkäitä vernitsalaisia. Heiltä kuului omakohtaista tietoa kylän moninaisesta elämästä. Päiviö Lappalaisen muisti oli erinomainen. Hän luetteli kylän jokaisen talon ja tiesi kertoa tarkempiakin asioita edesmenneistä henkilöistä.

Kaikki kirjan äänitteet on kirjoitetettu puhtaaksi juuri siten kuin kertoja on asian kertonut, siis murteella. Ja se on merkillistä, miten lukiessa tekstiä, sen mieltää kuin kuulisi tutun kertojan äänen.

Harrastukset

Vernitsalla ja Sortanlahdessa oli monenlaista vapaa-ajan toimintaa niin yhdessä kuin erikseen.

1900-luvun alkupuolella perustetulle Sortanlahden työväenyhdistykselle valmistui joulukuussa 1911 uusi työväentalo. Se paloi välittömästi vihkiäisjuhlan jälkeen. Se ei kuitenkaan keskeyttänyt yhdistyksen toimintaa.

Opettaja Gabriel Kouvo perusti Sortanlahteen 1893 torvisoitokunnan, joka esiintyi 1896 Pyhjärven kirkossakin.

Pyhjärven pitäjän ensimmäinen Voimistelu- ja urheiluseura Jyry perustettiin Sortanlahteen 1904. Samana vuotena perustettiin Sortanlahden Nuorisoseura.

Urheiluseura Sortanlahden Kaiku aloitti toimintansa jo Kaiun perustamisen vuonna 1915. Sortanlahden piiriin kuuluivat Vernitsa, Yläjärvi ja Riiska. Yleisurheilussa Sortanlahti oli Kaiun parhaimpia. Se saavutti viisi piirien välisistä

kiertopalkintoa.

Kun Sortanlahteen perustettiin Suojeluskunta-osasto, suurin osa Kaiun urheilijoista liittyi osastoon.

Marttatoiminta aloitettiin Vernitsalla 1923 yhdessä Sortanlahtelaisten kanssa. Viiden vuoden kuluttua Sortanlahti perusti oman Martta-seuran. Lotta-toiminnassa oli todella monia kymmeniä naisia mukana niin Vernitsalta kuin Sortanlahdesta.

Nyt valmistunut kyläkirja on monipuolinen ja hyvä kuvaus Vernitsan kylän elämästä ja ihmisistä.

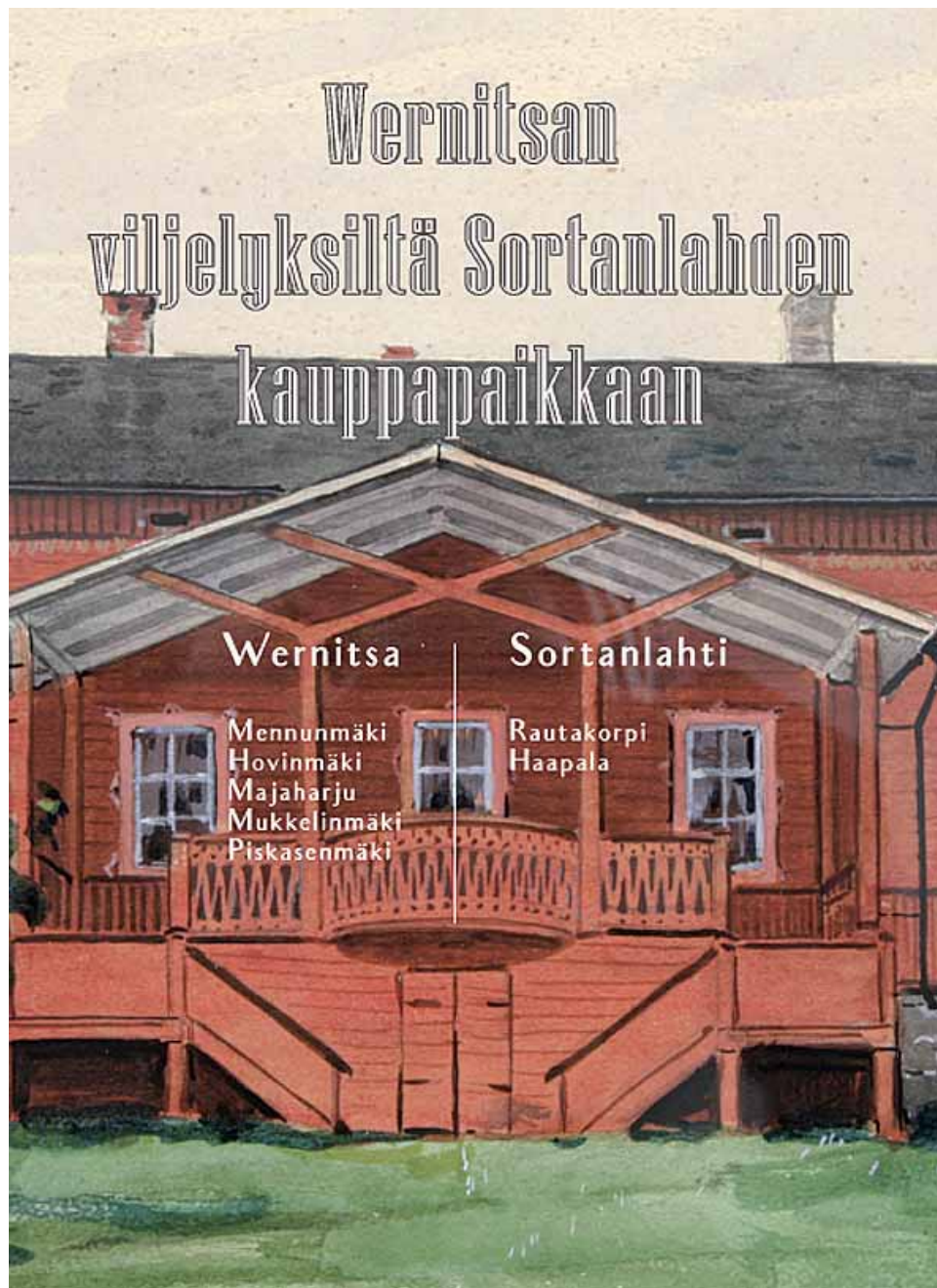
Ja ennen kaikkea viehättivät vanhat valokuvat. Miten kauniilta vanhempamme ja isovanhemmat näyttivät nuorina. Paason Emman laineet hiuksissa olivat just kohdallaan. Kymäläisen Linda istui tyylikkäänä kuin Diorin mannekiini. Kaikilla nuorilla miehillä leveälieriset villitihat rennosti kallellaan. Kuvissa ei kyllään ollut huolta huomista.

Ja kuitenkin ne rajut myrskyt tulivat kohdallemme kahdesti. Tuli lähtö talvipakkaseen ja toinen rankkaan kesäsateeseen. Tuli todella raskaat ajat, evakkoisuus, rakentamiset, mielettömät raivaamiset ja silti kaiken vaikeuden keskellä te vanhemmat ette koskaan menettäneet toivoanne. Tuiksi tuli lause: "Koitetkaa kestä, kyl se siit aja kans kirkastuu." Ja kyllähän se elämä siitä kirkastui.

Me tämän valtaisan rakentamistyön jaloissa ja apuna kasvanut jälkipolvi opimme vanhempiemme esimerkistä ainakin yhden ohjeen. Vain sitkeästi työtä tekemällä voidaan saavuttaa joskus kaukanakin tunnut päämäärät. Ja kiitos vanhemmille, ette jättäneet meihin katkeruutta koetuista vaikeista ajoista. Karjala oli kaunis menneisyys, jota kai holla muisteltiin.

SALME RINTALA

"Kaikki kirjan äänitteet on kirjoitetettu puhtaaksi juuri siten kuin kertoja on asian kertonut, siis murteella. Ja se on merkillistä, miten lukiessa tekstiä, sen mieltää kuin kuulisi tutun kertojan äänen."

Kirjan tilaustiedot

Kirjaa voi tilata kirjatoimikunnan jäseniltä ja sitä voi noutaa myös Ikaalisten kirjakaupasta.

Tiedustelut esim. Lea Jokinen,
p. 040 734 2865 tai lea.jokinen@ippnet.fi

Kirjan hinta 40 euroa, tilauksiin lisätään postituskulut.

Oppikoulun kävijöitä

J.K. Kyläkirjaan lisäyksenä pari sanaa oppikoulusta. Useat pyhjärveläiset kävivät oppikoulunsa Käkisalmissa. Maija Lappalainen Vernitsalta ja Anita Äijö Sortanlahdesta aloittivat oppikoulun Käkisalmissa. Ennen talvisotaa valtion virkamiesten lapset Sortanlahdesta saatettiin moottorineellä Käkisalmen kouluun.

Maija Lappalainen kertoi, että "melkein kaikki Käkisalmen koulun lukion pojat kuuluivat Sotilaspoikiin ja he saivat osan tunteista olla sotilastehtävissä". Maijan koulu jatkui Orivedellä ja Raumalla ja sen jälkeen hän valmistui Helsingissä lääkintävoimistelijaksi.

Anita lähti evakkoon lehmien kanssa Sortanlahdesta. Hän jatkoi opiskelua Tampereen yhteiskoulussa. Siellä oli ainekirjoituksen aiheena "Kesän merkittävin tapahtuma". Anita kirjoitti evakkomatkinsa karjan kanssa, venäläisen tykkitulen antaessa vauhtia. Aine luettiin ääneen ja luokan tytöt nyyhkyttivät myötätunnosta. Anita jatkoi koulua Ikaalisissa ja valmistui Helsingin yliopistossa äidinkielen ja historian opettajaksi. Maija ja Anita eivät ole enää elossa. - S.R.

Uusilla asuinsijoilla 70 vuotta, osa 7

Yhteistoimintaa uusilla kotipaikoilla

Kirjoitussarja evakkojen elämästä uusilla asuinsijoilla päättyy tähän seitsemänteen osaan. Aiemmat osat on julkaistu lehdissä 4-9/2016. Kiitämme Anna-Liisa Heikkilää tarakan tallennustyön johdosta.

Yhteistoimintaa uusilla asuinsijoilla

NoitermaanOsuuskassa jatkoi välittömästi Siuroon muutettuaan entistä työtään Mikko Matikaisen johdolla. Se oli ikään kuin tervetulleeksi toivottamassa Suoniemelle muutaneita pyhäjärveläisiä.

Asuttamiseen liittyvää ja muuta varainhoitoa päästiin asioimaan tutun rahalaitoksen kautta. Kassan toiminta laajeni, ja sen nimeksi tuli Siuron Osuuskassa, myöhemmin Siuron Osuuspankki. Tästä ajasta on nyt muistuttamassa Siuron Osuuspankin rakennuttama liike- ja asuintalo Siuron keskustassa. Pankkitoiminta jatkuu entisellä paikalla nimellä Paikallis-Osuuspankki POP, Kurikan Osuuspankin konttori.

Noitermaan Marttayhdistys jatkoi evakkoajan keskeyttämää toimintaansa uusilla asuinsijoilla puheenjohtajansa Hilja Matikaisen johdolla. Martat pitivät ompeluiltoja ja marttatyöhön liittyviä kursseja.

Yhdistyksen nimi muutettiin 1952 Kuloveden Marttayhdistykseksi. 30-vuotisjuhlia yhdistys vietti 1958 Kuloveden seurojentalolla. Martat olivat yhtenä osallisena, kun paikalliset seurastivat entisen Maurin kartanon päärakennuksen ja remontoivat sen seurojentaloksi. Yhteiselle hankkeelle tuli taloudellisia vaikeuksia ja 1970 Suoniemen seurakunta osti rakennuksen ja se vihittiin seurakuntataloksi. Martat

lahjoittivat seurakuntasalin seinälle vihkirijyn.

Hilja Matikaisen, viisaan ja sydämellisen ihmisen, Marttayhdistyksen pitkäaikaisen puheenjohtajan elämä sammui 1979. Hänen myötänsä Kuloveden Marttayhdistyksen toiminta hiljeni ja yhdistys lopetettiin 1980.

Noitermaanraittiusyhdistys oli perustettu 1910. Pekka Pulakkaa velvoittivat nuoren, vapaussodassa kaatuneen Juho Ijaksen sanat, mitkä hän oli lausunut viimeisessä tapaamisessa: "Raittiusseuraa alkää päästääkö sammumaa".

Raittiusseura, kuten marttayhdistyskin, toimi myös sota-aikana Noitermaassa ollessa. Pekka Pulakka oli puheenjohtaja. Kun noitermaalaisia seuran jäseniä oli muuttanut Suoniemelle, he kokoontuivat 14.6.1946 ja päättivät jatkaa seuran toimintaa mahdollisuuksien mukaan.

1952 Noitermaan raittiusyhdistyksen nimi muutettiin Suoniemen Raittiusseuraksi ja sen puheenjohtajaksi tuli opettaja Eero Järventausta. Järventaustan aikana perustettiin Kauniaisten koululla Partiolippukunta Sata-Hämeen Vasamat. Lippukunta toimii edelleen, mutta ei enää Raittiusseuran alaisena. Nykyisin seurassa on 121 jäsentä ja sen puheenjohtajana on Elina Puranen.

Metsästyksestä kiinnostuneet karjalaiset perustivat uudelle kotiseudulle Karjalaiset Erämiehet ry -nimisen metsästysseuran 1948.

Kun seuraan liittyi myös paikallisia jäseniä, muutettiin 1970 nimeksi Kuloveden Erämiehet ry. Seuran ensimmäinen metsästysmaja oli nimeltään "Heikkilä". Se sijaitsi Porintien varressa Kuljun kylän puolella ja sai nimensä silloisen puheenjohtajan Heikki Karttusen mukaan. Ny-

kyinen metsästysmaja, edellisen tapaan hirsirakenteinen ja tilava, on Kauniaisten kylässä, Paljassuolla. Seuralla on siellä hehtaarin tontti ja majan eli "kämpän" vieressä on vaatimukset täyttävä jahtisaaliin käsittelyrakennus. Seuran pitkäaikaisia puheenjohtajia ovat olleet Heikki Karttunen ja Lauri Pulakka.

Suoniemellä, kuten muissakin sijoituskunnissa, pyhäjärveläiset ovat osallistuneet yhteisten asioiden hoitoon ja olleet edustettuina kunnan ja seurakunnan luottamuselimissä.

Erkki Lindroos oli Suoniemen kunnanhallituksessa, yhden kauden sen puheenjohtajana. Pekka Pulakka kuului kunnanvaltuustoon ja Heikki Ap. Matikainen eri lautakuntiin. Suoniemen seurakunnan kirkkovaltuustoon kuuluivat Toivo Niukkanen ja Anna-Liisa Heikkilä.

Suoniemi liitettiin Nokiin 1973. Veikko Pulakka oli Nokian kaupunginvaltuustossa. Esko Pulakka on kuullut siihen useamman kauden ja nykyisessä kaupunginvaltuustossa ovat hänen lisäkseen Jukka Pulakka ja Miika Pulakka. Nokian seurakunnan kirkkovaltuustoon ovat kuuluneet eri kausina Taimi Naskali, Anna-Liisa Heikkilä, Elina Puranen ja Kirsti Naskali.

Suuri osa Suoniemelle 70 vuotta sitten muuttaneista pyhäjärveläisistä on siirtynyt ajasta ikuisuuteen. Heidän viimeiset leposijansa ovat Suoniemen, Nokian ja Maurinlehdon hautausmaissa.

Olkoon tämä kirjoitussarja vähäinen kunnianosoitus kaikelle sille, mitä he joutuivat maamme vaikeina vuosina kokemaan.

ANNA-LIISA
HEIKKILÄ

Kuloveden Erämiesten Paljassuon metsästyskämppä Nokian Kauniaistenkylällä. Tällä paikalla aiemmin sijainneella tilalla asui noitermaalaisen Antti ja Lida Matikaisen perhe. Kuva: Mika Puranen.

Lähteet

Kirjoitussarjaa varten on saatu tietoja seuraavilta henkilöiltä: Kerttu Niukkanen, Kirsti ja Edwin Naskali, Helga Hemmo, Hilka Jäntti, Helena Setälä, Riitta Viander, Pirjo Kiiala, Iiris Iso-Pahkala, Elina Puranen, Pertti Puranen, Heli Vihottula, Aino Honkala ja Esko Pulakka.

Kirjalliset lähteet: Noitermaan seudun historiikki, (Kokemäki 1984), Noitermaan seudun historiikki, Vaellusvuodet (Kokemäki 1986), molemmat kirjat toimittaneet Anna-Liisa Heikkilä ja Heikki Karttunen; Alakylän ja Kahvenitsan koulupiirien kyläkirja, Kirjatoimikunta, pj. Erkki Pärssinen (Vammala 2006); Heimo Pohjalainen, Tarinakivillä, Vpl. Pyhäjärvi, Kalamajan, Montruan, Pöhlön kylät ja Asemaseutu (Pieksämäki 1997); Antti Matikaisen suku Pyhäjärvi VPL 1613-1997, toimittanut Aimo Matikainen (Vammala 1997); Vpl. Pyhäjärvi Matikaisten sukukirja 1658-1997, toimittanut Eila Matikainen (moniste); Jouko Jaakkola, Satu Kankkonen, Ulla Koskinen, Suoniemen historia Kuloveden rantojen asuttamisesta 2000-luvulle (Tallinna 2008).

"Suoniemellä, kuten muissakin sijoituskunnissa, pyhäjärveläiset ovat osallistuneet yhteisten asioiden hoitoon"

LISÄTIETOA. Syyskuun lehdessä olleen osion 6 jälkeen tuli Tampereelta Ritva Liskiltä yhtedenotto Kirsti Naskalin kautta. Lehdessä olleessa kirjoituksessa mainittiin, ettei ole tiedossa, mistä Pyhäjärven kylästä Suoniemellä asuneet Lida Lehikoinen ja tyttärensä olivat kotoisin. Ritva Liskin mukaan perhe on asunut Riiskassa ja perheen isän nimi on ollut Juho Lehikoinen. Kiitos tästä tiedosta ja tarkennuksesta. - A-L H.

Syksyn teurasaikaan käytiin sukuloimassa oljामissa

– Maaseudun karjalaisten pitojen vanhaa kerrostumaa on mukana syyskesteissä, joita monet siirtokarjalaiset sukupolvesta toiseen muistavat lapsuudestaan varsinkin Kannaksella. Syyskestit järjestettiin Mikkelinpäivän tienoilla, mutta päivä ei ollut mitenkään vakiintunut, vaan vaihteli perheittäin. Syystöiden piti olla tehty ja sato korjattu talteen, silloin oli aika hengähtää ja tavata sukua. Syyskestit olivat lähinnä suvun ja perheen kokoontumisia satokauden päätteeksi. Naimisissa olevat tyttäret perheineen tulivat lapsuudenkotiinsa ja jotkut saattoivat jäädä syysvierailulle eli oljamiin pariksiin viikoksi. Aviomies tuli sitten aikanaan noutamaan vaimonsa ja lapsensa takaisin. Samanlainen vierailu saattoi toistua kevättalvella helmikuussa, joka niin ikään oli työvuoden hiljaista aikaa. Oljामissa

käynti oli naisen oikeus, jonka toteutumista vaimon suku valvoi ja jonka laiminlyönnistä on vuosisatoja sitten käyty kärkeäkin.

Pirkko Sallinen-Gimpl kertoo toimittamassa Karjalainen keittokirja-teoksessa mm. seuraavaa:

Syksyllä teurastettiin ja vuodenajan ruokia oli tappajaiskeitto, tappaiskeitto, syvämmyskeitti, jota tehtiin teurastuksen jälkeen. Siihen käytettiin lihan lisäksi sisäelimiä. Tehtiin myös tappajaispaistia, jossa oli lihaa, munuaisia, maksaa ja sydän, toisinaan myös keuhkot, sekä lihahyytelöitä.

Syyskestien tarjoiluun käytettiin satovuoden tuotteita: tehtiin leipiä, rieskoja ja piirakoita. Etelä-Karjalassa leivottiin perunakakkaroita, pyöreitä avopiirakoita,

joiden mukaan syyskestejä sanottiin myös kakkarakesteiksi.

Syysteurastuksen yhteydessä lihaa säilöttiin suolamalla tynnyreihin. Tynnyrit suljettiin hyvin ja säilytettiin yleensä erillisessä liha-aitassa. Lihaa haettiin aitasta paloina ja liotettiin ennen käyttöä, mutta suolaa jäi lihaan sen verran, että sitä ei enää tarvinnut ruokaan lisätä.

Vanhaan karjalaiseen tapa- ja ruokaperinteeseen kuuluu sadonkorjuun päättävä Mikkelinpäivä, jolloin oli syksyllä saatu nauriit kuoppaan ja ämmät pirttiin eli sisätöihin.

-MR

Laatokan puolustuksesta, osa 7: Kelppä ja Heinäsenmaa

Kirjoitussarja Laatokan puolustuksesta jatkuu osalla.

Kelppä

Koko Lahdenpohjan tukikohta oli sotien aikana suojattu merimiinoittein. Aikanaan myös Kelpän patteri Sorolansaaren itärannalla suojasi Lahdenpohjaan johtavaa väylää. Tässä kohdin suojaava saaristo päättyy ja Karjalan meri aukeaa.

Kelppään sijoitettiin vuonna 1921 kevyt 2-tykinen 75 mm:n patteri. Tykit tuotiin Kelppään Valamosta, Rautaveräjän patterilta. Tykkiasemien lisäksi patteriin kuului muutama rakennus ja laiturit. Vuodelta 1926 olevan piirroksen mukaan patterin pääampumasuunta oli miltei suoraan itään. Ampumasektori oli täysympyrä joko molemmilla tai ainakin toisella tykillä. Tykkien kantama oli noin 9 kilometriä. Vuoden 1939 aikana Kelpän patterille rakennettiin uudet tuliasemat, miehistösuojat ja ammusuojat. Reino Arimo kuvaa kirjassaan Suomen linnoittamisen historia 1918-1944 Kelpän patterin tilannetta marraskuussa 1939: "Kelppä, 2/75/50-CR. Patteri hajautettu, kenttälinoitettu, naamioitu."

Jatkosodan aikana Kelpässä oli myös kaksitykinen kevyt patteri. Kalusto oli niin ikään 75-millinen.

Kelpänniemi on tänään karu ja kallioinen. Puusto on pääosin palanut 1990-luvun puolivälissä. Kelpän laiturin on niemen pohjoispuolella kohtuullisen suojaisessa lahdelmassa. Laiturista on jäljellä vain rautoja kalliossa ja rannan betonilaattoja. Laituri on silti merkitty vuoden 2001 käytössä olevaan elektroniseen merikarttaan. Vanha kasarmialue on noin 200 metriä laiturista etelään korkean, kohtisuoran kalliojyrkänteen suojassa. Rakennusten tiedetään olleen pystyssä vielä jatkosodan päättyessä. Nykyään alueella on vain ison kasarmin ja kahden pienemmän rakennuksen kivijalat, portaita ym. Vastaava tilanne toistuu lähes kaikilla entisillä Pohjois-Laatokan linnakkeilla. Heikkosen 1920-luvun rakennusten häviäminen ei sinänsä ole ihme. Osa puurakennuksista paloi jo sotien aikana, ja myöhemmin uudet isännät mieluusti siirsivät rakennuksia uusiin paikkoihin.

Tykkiasemat sijaitsivat itse patterialueella aivan Kelpänniemen päässä. Reino Arimon maininta tykkiasemien "hajauttamis-

sesta" on kaunisteltu, ellei peräti virheellinen. Tykkiasemien väli on nimittäin reilusti alle 100 metriä. Kaarnajoki oli ainoa ennen talvisotaa todella hajaryhmitetty patteri koko Laatokalla. Kelpän tykkiasemissa näkyy sekä 1920-luvun linnoitteita kauniine mutta vähän suojaavine sileine betonirakenteineen, että vuonna 1939 rakennettuja ja jatkosodan aikana täydennettyjä linnoitteita. Osin räjäytetyt tykkiasemat, miehistösuojat ja ammusuojat ovat todella lujaa tekoa. Raskasta 1-palkkia ei ole säästetty. Tykkiasemat on jossain vaiheessa sotien jälkeen räjäytetty.

Kesken jääneen ilmatorjuntajaoxksen asemat ovat Kelpänniemen eteläreunassa. Louhintatyöt on tehty valmiiksi, samoin asemien kivirakenteet. Iso hiekkakasa ja muutama pitkä rautatiekisko kertovat, että asemien betonoinnin olisi pian pitänyt alkaa.

Laatokan mainio kelirikkoalus Aallokas talvehti viimeisen kerran Kelpän suojassa. Kadetti, myöhemmin komentaja Paavo Hyvönen palveli ensimmäisenä upseerina Aallokkaassa talvisodan aikana. Alus oli urakoinut tammikuun 1940 loppuun kuljetustehtävissä, suorittanut useita häirintä-ammuntoja Pitkärannan saaristossa ja avustanut pienempiä aluksia jäissä. Hyvösen mukaan Aallokas oli selvinnyt pienin vaurioin ilmapommituksesta Valamon Niikkanassa. Pian tämän jälkeen Aallokas siirtyi talvehtimaan Kelppää vastapäätä olevan Petäjäsaaren rantaan. Alus naamioitiin hyvin ja se saikin olla rauhassa pommituksilta sodan loppuun asti. Talvehtimispaikassaan alus myös luovutettiin neuvostoliittolaisille. Paavo Hyvönen kertoo nähneensä rakkaan aluksensa sotien jälkeen Suomenlahdella.

Viimeiset Kelpän puolustajat poistuivat patterilta viime hetkellä syyskuussa 1944. Komentajakapteeni Mauno Auvinen muistelee, että hän oli ollut luovuttamassa Valamoa neuvostojoukoille. Palatessaan veneellä kohti Lahdenpohjaa Kelpän laiturilla viittoitiin. Laiturilla oli kaksi suomalaista tykkimiestä. Sanarit olivat nukkuneet pois humalaansa ja jääneet siksi muiden lähdettyä kuljetuksesta. Luovuttamisen tuska lienee ollut kova näillä tuntemattomaksi jääneillä Laatokan puolustajilla. Auvinen muistelee, että hänen käskystään vielä siivottiin sotkuihin kuntoon jäänyt kasarmi kunnolla ennen lähtöä.

"Kesken jääneen ilmatorjuntajaoxksen asemat ovat Kelpänniemen eteläreunassa. Louhintatyöt on tehty valmiiksi, samoin asemien kivirakenteet. Iso hiekkakasa ja muutama pitkä rautatiekisko kertovat, että asemien betonoinnin olisi pian pitänyt alkaa"

Heinäsenmaa

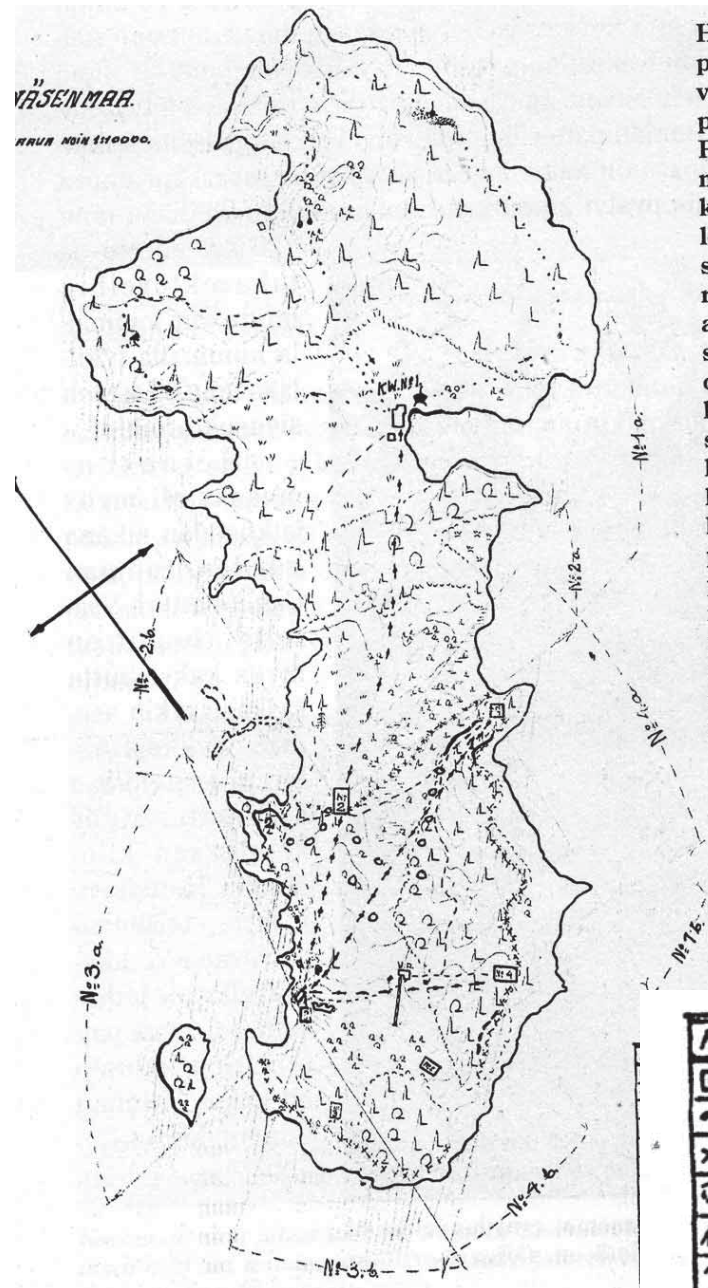
Heinäsenmaan saari sijaitsee Kurkijoen edustalla noin 15 kilometriä ulapalle päin. Käkisalmen kaupunki on saaresta lounaaseen noin 20 kilometrin päässä. Muodoltaan maapähkinää muistuttava saari on koillisen-lounas-suunnassa vajaa neljä kilometriä pitkä. Leveyttä saarella on kilometrin verran, kapeimmalta kohdaltaan keskisaarensa vain runsas puoli kilometriä.

Vuoden 1918 kesällä sijoitettiin Heinäsenmaan eteläpäähen yksi 75 mm:n Zenit-tykki. Toista saarelle tuotua tykkiä ei ilmeisesti teknisistä puutteista johtuen asennettu paikalleen. Vartioryhmä asui erään yksityisyhtiön omistamassa rakennuksessa saaren pohjoispäässä.

Rykmentin komentaja kapteeni Väinö Svanström kirjoittaa 7.6.1919 Suomen rannikkotykkijoukon komentajalle kenraalimajuri P. O. Enckelille seikkaperäisen raportin joukkonsa tilasta. Heinäsenmaasta hän raportoi: "Patteri n:o 2 Heinäsenmaalla on toistaiseksi varustettu yhdellä 75 m/m Zenit tykillä ja yhdellä konekiväärillä, mutta rakennetaan myöskin ja on alustaviin töihin, kuten kallion murtamiseen jo ryhdytty kahta 6" tykkiä varten. Patteria nykyisessä kunnossa ei voi pitää patterina, sillä tämä ainoa tykki, jonka kantavuus on noin 9 km, jättää osan rintamasta mannermaan ja saaren välillä avoimeksi, sitä paitsi ei tämä tykki voi vahvuudessa kilpailla edes yhden ainoan torpedoveneen varustuksen kanssa. Miehistön asunto sijaitsee 3½ km.

Kelpän patterilla 1942. SA-kuva.

Rannikkotykkijoukmentti 3 toimi täällä

Heinäsenmaan lähi-puolustus suunnitelma vuodelta 1927 olevan piirroksen mukaan. Puolustus perustui neljän konekiväärin käyttöön, joille kaikille oli suunniteltu kaksi eri ampumasektoria. Pitkiä betonoituja ampuhautoja oli saaren etelä- ja keski-osissa. Miltei koko eteläosan rantaviiva oli lisäksi varustettu piikkilanka-estein. Pesäkkeiden välillä oli puhelin-yhteys. Pohjoisosan puolustusjärjestelyt perustuivat muutama vartiopesäkkeeseen ja piikkilanka-aitoihin. Patteri saaren eteläpäässä on merkitty tornikuviolla. (SArk)

MERKKIEN SELITYS.	
	K. K. A.
	A-HAUN.
	PLANKAITE.
	METSÄN RAJA.
	TÄYSIKÄÄ METSÄ.
	PENSAAIKKO.
	TIE.
	SUO-NUMMI.
	K. K. A. SEKTORI.
	PUHELIN YHT.
	RAKENNUKSIJA.
	PATERI.

päässä patterilta, jossa ainoastaan yksi vahtisotilas oleskelee.”

Heinäsenmaan kuuden tuuman patterin louhintatyöt aloitettiin vuonna 1919. Tykit kuljetettiin saareen jo aikaisin keväällä samana vuonna. Vuoden 1921 aikana patterille asennettiin ensimmäinen tykki sekä rakennettiin kasarmi ja asun- toja. Kesällä 1923 asennettiin paikalleen patterin toinen tykki. Patterille jätettiin myös yksi 75 mm:n tykki.

Sekä raskaan että kevyen kaluston pääampumasuunta oli lounas eli miltei tarkkaan Käkisalmen suuntaan, vaikka kantama ei sinne asti riittänytkaan. Heinäsenmaan raskaan patterin tuli- alue oli tyypillinen suoran tykkirintaman patterille. Sitä voisi verrata palasiin leikat- tuun reikäleipään, jossa on kaksi leveää ja kaksi hie- man kapeampaa viipaletta. Patteri siis pystyi ampu- maan molemmilla tykeil- lään noin 120 asteen etu- ja takasektoreihin, mutta vain jommalla kummalla tykil- lään noin 60 asteen sivu- sektoreihin.

Heinäsenmaassa oli myös jatkosodan aikana kuuden tuuman Canet-patteri. Saa- relle louhittiin myös kaksi uutta raskaan tykin asemaa. Tykkejä niihin ei kuiten- kaan asennettu. Myös kah- deksan kilometriä Heinä- senmaasta etelään sijaitse- valla Verkkosaarella oli jat- kosodan aikana patteri. Sen kalusto oli kaksi 75 mm:n Canet-tykkiä.

Nykyään Heinäsenmaa on täysin asumaton saari ja lähes luonnontilassa. Suo- malaisten rakentama, jat- kosodan aikana viimeistel- ty patterialue on säilynyt kohtalaisen hyvin. Toista tykkiasemaa on käytetty rä- jäytyskokeeseen ja siksi am- muskomerot sekä tykin pulttikehä ovat rikki. Sen sijaan 50 metrin päässä ole- va toinen tykkiasema on lähes ehjä, pulttikehäkin on vaurioitumattomana paikallaan. Kantalinnoitetut mie- histösuojat ja ampumatar- vikesuojat ovat melkein eh- jät. Ne ovat tyhjiä ja miltei kuivia. Teräsovet ovat pai- koillaan vaikkakin kiinni juuttuneena.

Jatkosodan aikana tehty betoninen tulenjohtotorni noin 100 metriä patterilta on päältä ehjä, sisältä mo- nin paikoin rikki. Portaat on poistettu, joten ylös ra- kohuoneeseen ei pääse.

Hyvin säilyneitä lähipuolustusasemia on eri puolilla saarta. Patterialueen etelä- puolella on erityisen kau- niisti ja huolella tehtyjä lähi- puolustusasemia. Suoma- laista piikkilankaa on vedetty Heinäsenmaan ran- noille erinäisiä kilometrejä. Kasarmeista ja muista suo- malaisista rakennuksista on jäänyt jäljelle vain kivijalat. Saaren pohjoispäässä on kahden suuren, aikanaan yksityisten omistamien ra- kennusten kivijalat.

Lähellä laituria oleva sau- na on saaren ainoa käyttö-

kuntainen rakennus. Sen lä- hettyvillä on lentopallokent- tä, kivin reunustettuja pol- kuja ja muita sen tapaisia rakenteita, jotka kertovat, että saarella on joitakin vuo- sia sitten ilmeisesti ollut te- kemisen puutteesta kärsivä vartioryhmä.

Saaren länsirannalla ja pohjoispäässä on useita ran- tautumiskelpoisia hiekka- poukamia, joissa näkyy lei- riytymisen merkkejä. Saa- ren lounaisrannan puuark- kulaituri on jokseenkin käyt- tökuntoinen. Saaren vähäi- nen tiestö vaikuttaa siltä, ettei siellä ainakaan pariin vuoteen ole ollut ajoneu- volikennettä.

Heinäsenmaa on ollut Neuvostoliiton armeijan koalueena ilmeisesti aina- kin 1980-luvulle. Ainakin eteläpäässä on suoritettu räjäytyskokeita. Siellä on kymmenittäin seulaksi am- muttuja kuorma-autojen runkoja. Eteläpäässä on myös vanha, vaaralliseen kuntoon ränsistynyt beto- ninen öljyvarasto, josta joh- taa putkia läheisille koe- kentille ja laiturille.

Saaren rannoilla on muu- tamia suuria räjäytysmont- tuja. Kauaksi lentäneitä me- tallinkappaleita löytyy etsi- mättäkin ympäri saarta. Saa- ren luoteisosassa on eriko- nen rata. Hyvin leveä kis- kopari alkaa rannasta kei- notekoisien suuren kumpaa- reen juuresta. Sata metriä pitkä rata päättyy kukkulan laelle. Kiskoilta suistunut suuri vaunu tai ohjuksen ampumalavetti retkottaa radan alkupäässä. Alueen kuljetusvaunujen romuista päätelleen saari on saatta- nut toimia vaikkapa 5-8 metriä pitkien merimaali- ohjusten koeratana. Ohjus- ten tai muiden koekappa- leiden ampumasuunta on ollut kaakko.

Heinäsenmaalla tehtiin 1950-luvun alussa ns likai- sen pommin kokeita. Ja kahden Heinäsenmaan pohjoispuoleisen pikkusaar- ren välissä lojui neuvosto- aikana pitkään alus, josta arveltiin valuneen säteily- vaarallisia aineita Laatokan vesiin. Mutta vuonna 2001 ei säteilytason nousua mu- kana olleella RAD-101S an- nosnopeusmittarilla havai- tu enempää koalueilla kuin saaren pohjoispuolellakaan.

Jatkuu...

ERKKI MARTTILA
LaatokanPuolustuksen
Perinneyhdistys

Kirjoitus on aiemmin
julkaistu Jaakkiman
Sanomissa

”Suomalaista
piikkilankaa
on vedetty
Heinäsenmaan
rannoille erinäisiä
kilometrejä”

Ylläppään Haapasaaret suuntasi Viron kierrokselle

Matkalais- ten ryhmä- kuva, jos- sa mukana olleet su- vun jä- senet.

Alakuvassa ollaan Van- hauskois- ten kylässä sipulios- toksilla

Ylläppään Haapasaarien sukuseuran vuosikokous pidetään joka toinen vuosi ja välivuotena on useana vuotena tehty sukuseuran kesämatka Karjalaan.

Tänä kesänä matkakoh- teeksi valittiin kuitenkin Viro 18.-21.8.2016, eikä matka ollut todellakaan pettymys. Matkan järjestä- jänä toimi perinteisesti Mat- ka-Mekka Uudestakaupun- gista ja järjestelyt toimivat erinomaisesti.

Bussin kuljettajana toimi jo viidettä kertaa seuran retkillä isojoekalainen Kari Ketola ja jälleen ammatti- taidolla. Kaikkein parasta oli kuitenkin koko matkan ajan oppaanamme toimi- nut Helle Levandi Tallin- nasta. Hän oli eläkkeellä oleva musiikinopettaja ja hän pystyi rikastuttamaan tietoaamme Virosta monin- kertaiseksi.

Matkaan lähdettiin pe- rinteisesti kukonlaulun ai- kaan, jotta ehditään aamu- laivalle Tallinnaan. Satamaan mennessä kaikki matkalai- set kyydissä ja Tallinnasta bussiin nousi vielä op- paamme Helle. Hän infor- moi meitä, että pitäisi oi- keastaan sanoa Eesti, kos- ka Viro on oikeastaan vain yksi Eestin maakunnista pohjoisrannikolla.

Ensimmäinen kohteem- me oli Pärnu ja Hellen opastamina teimme ennen päivällistä kiertoajelun ja vielä kaupunkikierroksen kävellen. Näimme Pärnun raatihuoneen, Tallinnan por- tin ja vallihaudan ja paljon vanhaa kaupunkikulttuuria.

Aamulla lähdimme koh- ti Viljandia, jossa teimme kävellen kaupunkikierrök- sen. Viljandi oli aikanaan yksi Itämeren hansakau- puneista. Kävelimme myös katsomaan Linna- vuorella sijaitsevia keskiai- kaisen ritarilinnan raunioi- ta, upeita entisöityjä valli- hautoja ja kaunista riippu- siltaa.

Kahville piti oikeastaan mennä sukulaistemme Mari ja Timo Kettulan kesäpaikkaan Viljandissa, mutta he eivät olleet pai- kalla. Viljandista löytyi on- neksi erinomainen ja todel- la edullinen kahvila, jossa suku nautti välipalaa.

Viljandista jatkoimme matkaa 1500-luvulla raken- nettuun Olustveren karta- noon, jossa nykyään toimii yläkoulu ja Olustveren Pal- velu- ja maatalouskoulu. Maatalouskoulun opettaja kertoi meille kartanon his- toriasta, entisistä omistajis- ta, nykyisestä toiminnasta ja esitteli meille kartanon alueita ja rakennuksia.

Olustverestä jatkoimme matkaa Tarttoon, jossa teimme ennen majoittumis- ta kierroksen bussilla ja van- himmissa osissa kävellen. Helle kertoi meille kaupun- gin rikkaasta historiasta ja kulttuurielämästä.

Kolmantena matkapäivä- nä starttasimme kohti Vi- ron pohjoisosaa ja kävim- me tutustumassa Alatski- ven linnaan ja sieltä suunta- simme Kuremäen kylään ja tutustumaan Pühitsan nunnaluostariin, joka on ai- noa Virossa toimiva orto- doksinen nunnaluostari. Matkalla luostariin ajoim- me Kasepäässä sijaitsevan Raja-nimisen kylän läpi, jos- sa asui Viron vanhauskois- sia ihmisiä. Ko. ihmiset oli- vat paennet Venäjältä 1600- ja 1700-luvulla vainojen ta- kia. Saimme oppaaltamme tietoa kylästä ja pysähdyim- me ostamaan erinomaisia sipuleita mummolta, joka myi niitä tien varressa. Jos kiinnostaa niin lisätietoja vanhauskoisista löydät ne- tistä hakusanalla ”Viron vanhauskoiset”.

Matkalla Tallinnaan poik- kesimme rannikolle ihaile- maan Suomenlahden mai- semia Ontikan rantatörmäl- tä ja Kalle Palanderin kar- tanoon iltapäiväkahville. Kalle esitteli ostamaansa kartanoa ja tutustuimme

kartanossa olevaan Han- nu Palosuon taidenäytte- lyyn. Kartano näytti kyllä tarvitsevan aika lailla enti- söimistä, eli onnea vaan Kallelle.

Tallinnassa oli valtavasti ihmisiä juhlimassa illalla Eestin 25-vuotista itsenäi- syyttä. Menoa ja musiikkia riitti pitkälle yöhön. Sun- nuntaina teimme vielä bus- silla kiertoajelun Kalasata- maan, Metsäkalmistoon ja Piritaan. Illalla palasimme laivalla takaisin Suomeen ja haikkeiden halausten hetket pois lähtevien kanssa.

Erityiskiitokset oppaal- lemme Hellelle siitä katta- uksesta, jonka saimme Ees- tin historiasta ja kulttuuri- elämästä. Eestin historia muistuttaa pääpiirteissään niin Suomen historiaa: 1800-luvulla kansallinen he- rääminen, kansalaissota, it- senäistyminen, mutta sillä erolla, että Neuvostoliitto ei pystynyt miehittämään Suomea, kun Suomi taisteli sinnikkäästi. Nyt näkyi, mi- ten paljon eestiläiset ovat onnistuneet korjaamaan miehityksen jälkiä, joita kui- tenkin oli vielä näkyvissä.

Mahtoivatko matkalaiset huomata, mikä siunaus matkalla oli koko ajan mu- kana. Ihmettelivät säätä, kun aurinko paistoi ja lämpöä oli 23 astetta. Ennusteiden mukaan oli pitänyt sataa koko matkan. Sanoimme,

että me rukoilimme kau- nista säästä. Monet kiittivät siitä.

Jorma toivoi, että olisi- pa omenia ja ei kestänyt kauaakaan, kun tien var- ressa oli kori, jossa viljelijä jakoi liikaa omenasatoaan ilmaiseksi. Satuimme myös Tallinnaan, kun maa juhli itsenäisyyttään Neu- vostoliitosta. Ei sekään varmaan ollut sattumaa.

Kaikkein parasta oli, kun joku antoi käteen eestin- kielisen kirjasen, jonka olin lukenut aikaisemmin suo- meksi. Ainoa eestinkieli- nen mukanaamme oli op- paamme, eli kirja oli tar- koitettu annettavaksi hä- nelle. Hellen silmät kos- tuivat, kun ojensimme kir- jan. Kirja kertoi yhden ta- rinan uskoon tulleesta pa- riskunnasta.

Kaikille poissaolleille ker- rottakoon, että tämä oli paras sukuseuran retki tä- hän mennessä. Kyllä olisi paljon jäänyt matkasta pois, ellei meillä olisi ollut niin hyvää opasta muka- namme.

Parin vuoden päästä su- kuseura lähtee ehkä Saa- renmaalle. Ensi vuonna nähdään sukukokoukses- sa.

Kiitos kaikille ihanasta matkasta ja matkaseuras- ta.

MARJA-LEENA
TUOMISAARI
matkanjohtaja

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön adressit

Adressit 10 euroa
kappale
+ postituskulut.
Tilaukset:

Juhani Forsberg
Ryytimaantie 19 A 8
00320 Helsinki,
puh. 050-511 2899
tai

juhaniforsberg@gmail.com

Muistojen järvi -DVD:stä on otettu toinen lisäpainos. DVD julkaistiin v. 2007. Uuteen painokseen v. 2011 lisättiin Kaarina Pärssisen kirjoittama esite. Levyä voi ostaa seuran tilaisuuksissa tai tilata Kaisa-Liisa Korhoselta. Hinta on 20e / kpl.

Vpl. Pyhäjärvi -tuotteita edullisesti lahjaksi ja omaan käyttöön

Hanki nyt vaakunapaita, jota saatavana jälleen kaikissa pohjaväreissä valkoinen, helmenharmaa ja musta. Tuote, juuristamme kertova Vpl. Pyhäjärven vaakunapaita, sopii esim. lahjaksi ja asukseksi tuleville kotiseutumatkailijoille, vaikka koko ryhmälle. Aidon värisellä Vpl. Pyhäjärven vaakunan kuvalla ja tekstillä PYHÄJÄRVI VPL varustettua erittäin hyvälaatuista T-paitaa löytyy valkoisissa ja mustissa sekä V- että pyöreällä kaula-aukolla, mutta helmenharmaissa vain pyöreäaukkoisena. Koot S, M, L, XL hinta 15 e/kpl ja isommat koot XXL ja XXXL 20 e/kpl. Mustia V-aukkoisia vain muutama iso koko jäljellä.

Dokumenttielokuva Muistojen järvi vuosilta 1939-44 Pyhäjärvellä, mukana liuskan seloste elokuvasta, DVD:n hinta 20 e/kpl.

Seuran 50-vuotishistoriikki (2007) tarjoushintaan 10 eur/kpl. Hanki myös kirja Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita: hinta jäsenille 30 euroa, muille 40 euroa.

Postitettaessa lähetysiin lisätään postituskulut. Tilaukset ja tiedustelut toistaiseksi ainoastaan Kaisa-Liisa Korhonen 050-590 5433, e-mail kaisaliisa.korhonen@kolumbus.fi (huom. muuttanut sähköpostiosoite)

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä tuotteita itselle tai lahjaksi:

Pyhäjärvi-kirja
350 s. Reino O. Kukko –
Kaarle Viika, 1989.
Historiaa sanoin ja kuvin,
sekä murrenasto
selityksineen.
Hinta 25 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 60-vuotishistoriikki
136 s. Reino Äikiä, 2008.
Runsaasti kuvia ja muisteluja säätiön alkuajoilta ja eri paikkakunnilla pidetyistä Pyhäjärvijuhlita ja muista pyhäjärveläisten tapahtumista.
Hinta 20 euroa.

Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita
336 s.
Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015.
Hinta 40 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika, 1963. Hinta 42 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-isännänviiri
Koko 45x400 cm.
Suunnittelu Kaarle Viika, 1992. Hinta 75 euroa.

Hintoihin lisätään postituskulut.

Tilaukset ja lisätiedot
Pirjo Kiiala,
puh.0442815 047 tai
pirjo.kiiala(at)gmail.com.

Mistä löydän hyvän lahjan?

Tässä vihje: Hanki kirjapari *Kaunisti Vpl Pyhäjärveä*, osat I ja II. Yhteensä 736 sivua ja 1750 kuvaa. Koko A4.

Hinta vain 95 euroa + läh. kulut. Lisätietoja ja tilaukset: taubila@pp.inet.fi tai 044 564 1040

Noudettavissa myös johtokunnan jäseniltä ilman lähetyskuluja. Sekä <http://vpl-pyhajarvi.fi/kirjapuoti>

Suvannon seutu 1917-1921 elämää ja ihmiskohtaloita 336 s. Hinta 40 euroa. Tilaukset puh. 040 021 3369. Suvanto-kirjaa vain tästä numerosta 040 021 3369 tai sähköpostistani. Numerosta 044 564 1040 vain Kaunisti Vpl Pyhäjärveä.

TAPAHTUMAKALENTERI

Tampereen Seudun Vpl. Pyhäjärvikerhon marraskuun tarinatuokio on keskiviikkona 2.11.2016 klo 13.30 Koulukatu 12, Tampere. Tervetuloa!

Merkitse jo kalenteriisi, että kerhon pikkujoulua vietetään perjantaina joulukuun 9. päivänä klo 17 Ravintola Frans Emilissä, F. E. Sillanpään katu 2, 33230 Tampere. Pikkujoulusta tarkemmat tiedot ovat marraskuun lehdessä.

Lahden seudun Vpl Pyhäjärvi-kerhon marraskuun kokous pidetään torstaina 3.11. klo 13. Huom. osoite: Paasikivenkatu 10:n kerhohuone. Opastus tarvittaessa Jorma Lappalaiselta p. 0445559099. Tervetuloa!

Kolmen seuran, Vammalan, Äetsän ja Huittisten sekä Satakunnan piirin Hengellinen tilaisuus pidetään Huittisten seurakuntakeskuksessa su 06.11.2016 klo 14:00. Tervetuloa toivottaa Huittisten Karjalaseura.

Karjalaiset pitäjä- ja sukumarkkinat la 12.11.2016 Helsingissä Karjalatalolla klo 10-15. Kts. sivu 3. tai www.karjalanliitto.fi

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry:n sääntömääräinen syyskokous pidetään su 20.11. klo 14 Karjala-talolla, Käpylänkuja 1, Helsinki. Mietitään yhdessä ensi vuoden ohjelmaa, mm. lähtöä Pyhäjärvi-juhlille Kannakselle sekä seuramme 60-vuotisjuhlia. Arpajaiset ja omakustanteinen kahvitus klo 13.30. Tervetuloa!

Kotisivut osoitteessa:
www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Tilaa oma Pyhäjärvi-lehti
tai anna ystävälle ja sukulaiselle lahjaksi!
Tilaushinta edelleen vain
30 euroa vuosikerta
Lehti ilmestyy joka kuukausi
Soita tilaus p. 040 730 2622

Seuraava Pyhäjärvi-lehti
ilmestyy marraskuussa.

Aineistot toimitukseen viimeistään
11.11.2016 mennessä, kiitos!

vpl. Pyhäjärvi

Julkaisija: Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö sr
Kotisivut: www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Päätoimittaja:
Marjo Ristilä-Toikka
Korpimetsontie 16
37570 Lempäälä
puh. 040 730 2622
marjo.ristila-toikka@kolumbus.fi

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Toimitus, päätoimittaja
Korpimetsontie, Lempäälä
kts. yhteystiedot vierestä

**Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön
asiamies**
Kirsti Naskali
Miharintie 312
37200 Siuro
puh. 040 719 2692
kirsti.naskali@gmail.com

Sivunvalmistus:
Marjo Ristilä-Toikka

Toimitusneuvosto:
Juhani Forsberg, Pertti
Hakanen, Mauri Hauhia,
Kirsti Naskali, Esko Pu-
lakka, Markku Pärssinen ja
Marjo Ristilä-Toikka.

**Toimituksella on oikeus
lyhentää ja muokata
lehteen lähetettyä aineistoa.**

Painopaikka:
Botnia-Print Oy
Kokkola

Tilaushinnat: koti- ja ulkomaat 30 euroa/vsk.
Ilmoitushinnat (pmm): kuolinilmoitukset.....0,70 e
tekstissä.....0,80 e
pienin ilmoitus.....20 e
Hintoihin lisätään alv. 24%